Upptäcktsresor och äfventyr i främmande länder

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

FRÅN FJERRAN VESTERN.

Berättelser efter Campe och Cooper.

Stockholm. Looström & Komp:s förlag.

UPPTÄCKTSRESOR

OCH

ÄFVENTYR

I FRÄMMANDE LÄNDER

FÖR UNGDOMEN BEARBETADE

EFTER

CAMPE, COOPER, M. FL.

STOCKHOLM

LOOSTRÖM & KOMP:S FÖRLAG.

STOCKHOLM

NYA TRYCKERI-AKTIEBOLAGET, 1890.

HERNANDO CORTEZ,

MEJIKOS ERÖFRARE

EN HISTORISK BERÄTTELSE

EFTER

J. H. CAMPE.

-

Mot slutet af 15 århundradet inskränkte sig kännedomen om Amerika till Stora Antillerna och halfön Florida. Amerikas egentliga fastland hade ännu icke öppnats för européerna.

Men väl anade man redan tillvaron af stora landsträckor, hvarför äfven, i synnerhet från Cuba och Jamaica, forskningsresor ofta företogos af företagsamma och djerfva riddare och sjöfarande. På denna tid var Velasquez*Veláskes*, med hårdt *k*-ljud och tonvigten på andra stafvelsen. (*Not af den sv. bearbetaren.*) ståthållare på Cuba. Han tillhörde de män, hvilka väl sökte att förvärfva samma eröfrarära, som en Columbus, men föredrogo att genom *andra* skörda de lagrar, hvilka de åtrådde. Han utrustade alltså några fartyg, stälde dem under befäl af en man vid namn Cordova och uppdrog åt denne att genomforska det vestra hafvet. Cordova upptäckte Yucatan.

En djerf riddare, vid namn Grijalva, gjorde på uppdrag af sin onkel Velasquez med fyra fartyg

forskningsresor och landade vid MejikosDen sv. bearbetaren får fästa sina unga läsares uppmärksamhet på detta ord, hvilket, hvad angår så väl skrifsättet som uttalet, så ofta blifvit missförstådt, och detta alldeles i onödan. Det har förr på spanska skrifvits Mexico, men bokstafven *x* stod då, såsom ofta var förhållandet framför de mjuka vokalerna, i stället för *j* och hade samma uttal som detta, nemligen af *ch*. På samma sätt i t. ex. ordet Don Quixote. Numera skrifves allmänt *j* i st. f. *x*, och hvad tonvigten angår, ligger den *icke* på andra stafvelsen, såsom man brukar undervisa i åtskilliga skolor, utan på den första. Ordet utgör nemligen ett undantag, har i spanskan accent utsatt öfver *e* och skrifves *Méjico*. Vi skrifva här Mejiko. kust. Han berömde landets skönhet och fruktbarhet, invånarnes goda skick och bildning. Genast beslöt den egennyttige Velasquez att låta uppsöka och för egen räkning taga i besittning det prisade landet. Men som han misstrodde sin slägting Grijalva, valde han för sina planer en man, hvilken han visserligen ansåg tillräckligt skicklig, djerf och klok för att kunna förhjelpa honom till hans mål, men icke tillräckligt äregirig att gälla för eröfrare.

Denne man var *Hernando Cortez*. Vi skola under loppet af denna berättelse finna, i huru hög grad den utvalde egde alla en stor eröfrares egenskaper, men likväl ingalunda motsvarade den äregirige ståthållarens önskningar.

Hernando Cortez, son till en adelsman, föddes år 1485 i Medellin i Spanien. Meningen var, att han vid universitetet i Salamanca skulle egna sig åt juridiska studier, något som likväl ingalunda tilltalade den unga vildhjernan. Han fann större behag i krigsyrket, än i umgänget med böcker och pennor, hvarförhan såsom tjuguårig yngling lemnade sitt fädernesland och utvandrade till Haiti, der han hoppades finna ett passande fält för sin ärelystnad.

På Haiti förstod den unge mannen att göra sig så nyttig, att han valdes till domare i ett af nybyggena. Men han önskade en större verkningskrets. Med Velasquez tågade han till Cuba, der han kämpade så modigt, att man gaf honom tillnamnet »den tappre». Här gifte han sig och blef stadsdomare i San Jago.

Denne man alltså valdes af Velasquez till öfverbefälhafvare för den flotta, som skickades ut på eröfring och upptäckt af ett nytt guldland. Med glädje antog Cortez denna befattning och visade under den tid, som egnades åt fartygens utrustning och valet af besättning, så stor klokhet och sjelfständighet, att Velasquez började bli helt ängslig. »Huru», tänkte han, »om denne Cortez redan nu så föga aktar på mina önskningar och tyckes glömma, att jag är hans herre, hur skall det icke bli, om han upptäcker och eröfrar ett stort rike? Jag tager ifrån honom det befäl han fått och lemnar det åt en mera undergifven.»

Cortez märkte ståthållarens afsigt och handlade i öfverensstämmelse dermed.

En vacker morgon lemnade Cortez med sin flotta kusten, utan att ta afsked af Velasquez. Utanför en aflägsnare punkt af ön kastade han åter ankar för att fullända den afbrutna utrustningen af fartygen och förse sig med nödig proviant. Endast den största tillgifvenhet och trohet hos hans soldater räddadehonom undan Velasquez, hvilken visade sig alldeles ursinnig öfver att på detta sätt se sina beräkningar gäckade.

Den 12 februari år 1519 lättade Cortez ankar och styrde genom den nuvarande Mejikanska viken kurs på det okända landet. Elfva fartyg hade han småningom lyckats samla, af hvilka dock några voro så små, att de endast kunde användas till transporten af proviant. De större fartygen voro bemannade med 508 soldater och 110 matroser; dessutom inskeppades 16 hästar, 14 kanoner och 13 stora musköter.

Med denna ringa styrka ville den djerfve mannen eröfra ett rike, som kunde uppställa flera millioner stridbara män!

Man landade först på den plats, der sedermera staden S. Juan de Ulloa uppstått. Det var den 2 april. Spaniorerna funno här en vida talrikare befolkning och en högre grad af bildning, än i det hittills kända Amerika: ju längre de inträngde, desto mera framskriden tycktes odlingen vara. I Tabasco funno de stora städer, väl underhållna landsvägar, en fruktbar jordmån, odlad med nyttiga växter. Afskräckande var endast folkets fasansfulla afgudadyrkan. På socklar af svart granit höjde sig beläten, till hälften djur, till hälften menniska, merendels

gräsliga att skåda, hvilka i präktiga tempel egnades gudomlig dyrkan, oftast i förening med menniskooffer i massa.

Infödingarne i Tabasco voro ett krigiskt folk och motsatte sig i början på det kraftigaste desällsamma främlingarnes inträngande. Det kom till en häftig sammanstötning, hvarvid inemot 80 indianer och några spaniorer tillsatte lifvet. Genom ett enkelt konstgrepp förstod derpå Cortez att vinna allas hjertan, ehuru de nyss förut voro uppfylda af hat och raseri.

Han lät nemligen kalla inför sig två fångna höfdingar, behandlade de dödligt förskräckta indianerna med stor vänlighet och icke allenast förkunnade dem, att de voro fria, utan gaf dem äfven rika skänker, bestående af europeiska prydnadsföremål. Från och med nu åtnjöt Cortez det största förtroende; samtliga höfdingar i de kringliggande provinserna infunno sig och gjorde sin uppvaktning. De ömsesidiga fredsförsäkringarne bekräftade man genom skänker, lika angenäma för båda parterna.

Bland annat lät en kazik (höfding) tillkalla tjugu unga indianskor, hvilka förstodo konsten att af majs baka ett välsmakande bröd, och skänkte dem åt Cortez. En af dem, vid namn Marina, var dotter till en indiansk höfding. Hon hade som barn blifvit bortröfvad och såld till kaziken af Tabasco. Marina förenade med kroppslig skönhet en utomordentlig begåfning, och som hon på kort tid lärde sig spaniorernas språk, gjorde hon sedermera fältherren mycket stora tjenster vid hans underhandlingar med infödingarne.

Mest af allt väckte de af spaniorerna medförda hästarne indianernas förvåning. När kaziken af Tabasco med sitt folks förnämste var på besök hos

Cortez, gnäggade händelsevis några af hästarne. Indianerna, högeligen förskräckta häröfver, frågade ängsligt, hvad som väl kunde fattas de fruktansvärda varelserna, hvilka af dem icke räknades till djuren. Man svarade dem, att de — de gnäggande hästarne — voro missbelåtna öfver att kaziken och hans folk icke straffats hårdare för fiendtligheterna mot spaniorerna. Knappast hade indianerna förnummit detta, förr än de skyndade, för att försona de fruktansvärda varelserna, att hemta täcken, på hvilka dessa skulle hvila, samt allehanda fjäderfän, som de skulle äta. Vidare bådo de dem ödmjukt om förlåtelse och bedyrade, att de icke mera skulle göra sig skyldiga till någon förbrytelse mot främlingarne.

Af infödingarne erfor Cortez, att alla kringliggande stammar voro beroende af en mycket mäktig herskare, vid namn Montezuma, som bodde tjugu dagsresor från Tabasco i en präktig, folkrik stad, men var föga omtyckt af sina undersåter. Cortezhelsades såsom »solens son», hvilken kom från östern för att förbättra deras ställning. Då främlingarne frågade efter guld, upplyste indianerna, att Mejiko, Montezumas hufvudprovins, egde glänsande metaller i öfverflöd.

Uppfylda af girigt begär efter dessa skatter, tågade främlingarne vidare, först sjöledes till den plats, der nu Vera Cruz är beläget, derpå till lands.

Emellertid hade Montezuma, som i alla trakter af sitt rike höll snabblöpare, hvilka måste underrätta honom om alla tilldragelser af vigt, blifvit underrättad om de främmande inkräktarnes ankomst. Sändebud från Montezuma infunno sig nu hos Cortez för att bringa honom rika skänker och för att få veta, hvad det var, som förde honom till dessa länder. Cortez svarade, att han blifvit skickad af en stor och mäktig herskare på andra sidan hafvet för att uträtta ett vigtigt uppdrag till Montezuma.

Under det sändebuden talade med Cortez, märkte spaniorerna, att några mejikanare på ett stycke kattun tecknade åtskilliga föremål, såsom vapen, hästar och fartyg. På tillfrågan fick Cortez veta, att teckningarna skulle föreläggas och förklaras för kejsaren. För att nu gifva indianerna en föreställning om sin makt lät Cortez sin här träda under vapen och för de förvånade indianernes ögon uppföra en drabbnings fruktansvärdt praktfulla skådespel.

Sändebudens berättelser försatte Montezuma i icke ringa bestörtning. Han cxsåg det likväl klokast att icke .uppträda fiendtligt mot främlingarne, utangenom skänker hålla dem på afstånd från sin hufvudstad.

Efter ungefär tio dagar infunno sig de kejserliga sändebuden åter, denna gång i spetsen för hundra slafvar, hvilka alla voro belastade med värdefulla skänker. Dessa skänker utbreddes på fina halmmattor. Hur girigt fästes icke spaniorernas blickar derpå! Hur förvånades de icke öfver att skåda prof på en rikedom, som öfverträffade allt, hvad deras mest utsväfvande förhoppningar förespeglat dem om detta lands skatter! Der lågo kattuner, som i finhet och glans liknade sidentyger; der funnos bilder af djur, träd och andra föremål, så konstskiekligt förfärdigade af brokiga fjädrar, att man kunde taga dem för målningar; der voro präktiga hals- och armband och andra smycken, förfärdigade af rent guld. Alla dessa dyrbarheter öfverglänstes likväl af två stora skifvor af ett vagnshjuls storlek, hvilka föreställde solen och månen och likaledes voro af rent guld. Det såg nästan ut, som ville mejikanerna drifva spaniorernas roflystnad till det yttersta, ty förutom det nyss uppräknade hade de äfven medfört några skrin fylda med ädelstenar, perlor och guldkorn, sådana de funnos i landets floder och guldgrufvor.

Cortez mottog dessa härliga skänker under uttalande af stor vördnad för den kejserlige gifvaren. Men nu framryckte sändebuden med sitt egentliga budskap. »Vår kejserlige herskare», sade de, »har med stor glädje hört omtalas den mäktige monarken på andra sidan oceanen och sänder till tecken påsin vänliga sinnesstämning mot honom några skänker. Men vägen till hans hufvudstad är lång och farlig, och derför anhåller han, att man må afstå från det tillämnade besöket och lemna Mejikos rike.

Derpå svarade Cortez artigt:

»Min herre har skickat mig hit för att personligen till er store och upphöjde kejsare framföra vänliga helsningar och lyckönskningar. Aldrig mera skulle jag våga träda inför min berömde herskares ögon, om jag icke nått det höga mål, för hvars skull jag måst göra en sjöresa på tvåtusen mil.»

Detta svar gjorde mejikanerna icke litet hufvudbry; de voro nemligen vana att betrakta hvarje motsägelse mot sin herskare såsom ett af dödsstraff förtjent majestätsbrott. Likväl hyste de redan så stor respekt för européerna, att de icke vågade upprepa sin herskares önskan, utan anhöllo om ett nytt anstånd på några dagar för att af Montezuma få nya förhållningsorder.

Cortez förklarade sig nöjd dermed, med vilkor, att han så fort som möjligt erhölle underrättelser.

Efter tio dagars förlopp infunno sig sändebuden för tredje gången. Äfven nu medförde de rika skänker, men fordrade åter i sin herskares namn, att främlingarne oförtöfvadt skulle lemna landet. I motsatt fall skulle 100,000 indianer med stridsyxor, spjut och pilar komma att tukta de fräcka inkräktarne.

Detta djerfva språk gjorde sjelfve Cortez häpen; på hans folk verkade det högst modfällande. De missnöjde i hären började nu sitt arbete. De utmå-14

lade farorna i de mörkaste färger och försökte förmå sina kamrater till flykt. »Hvad skall det bli af oss, om Montezumas oräkneliga krigarskaror öfverfalla oss? Inberätta vi till Cuba och Velasquez, hvad Cortez förehar, erhålla vi riklig belöning, men här väntar oss säker död!» utropade några af upprors-makarne bakom befälhafvarens rygg, bemäktigade sig i hemlighet ett af fartygen och beslöto att på detta fly till Cuba. Redan var provianten förd om bord, då Cortez upptäckte sammansvärjningen. Han lät fängsla anförarne och straffade dem strängt. Men dermed, det insåg han väl, var källan till resningen inom hans lilla här ännu icke tilltäppt. Han grubblade länge, tills han slutligen hittade på en utväg, som står ensam i verldshistorien. Detta medel var visserligen osvikligt, men på samma gång så farligt, att hvarje liten själ med fasa skulle ryggat tillbaka derför. Han fattade nemligen det beslutet att förstöra alla sina fartyg för att sålunda för sitt folk afskära hvarje utväg tillflykt.

Öppet vågade han visserligen icke utföra denna sin plan, men genom mod och list nådde han sitt mål.

Genom skeppstimmermännen, hvilka dock naturligtvis blifvit mutade på förhand, lät han undersöka fartygen och åt sig uppsätta en rapport derom i enlighet med sin önskan.

Timmermännen förkunnade alltså, att fartygen icke allenast svårt skadats af stormarne, utan äfven voro så sönderfrätta af de farliga borrmaskarne, att det vore omöjligt att med dem våga göra ens denkortaste sjöresa.

Cortez låtsade bli förskräckt öfver denna underrättelse och gaf nu, såsom det tycktes, med tungt hjerta befallning att aftackla fartygen, föra tågverket, masterna, seglen, smidet och öfver hufvud allt, som var användbart, i land och dels sänka de nakna skeppsskrofven i hafvet, dels uppbränna dem. Endast ett af fartygen behöll man, emedan det skulle tjena till ett vigtigt ändamål. Cortez beslöt nemligen att skicka det samma med bref och skänker till Spanien för att der låta af konungen godkänna sina åtgärder och få sitt beroende af Velasquez upphäfdt.

Cortez kände ett bepröfvadt medel att uppnå denna sin afsigt. Han ämnade nemligen sända konungen ett ansenligt prof på de skatter, till hvilkas, besittning han ville förhjelpa honom. Men skulle dessa prof verkligen kunna bli af någon betydelse, måste han använda alla de af Montezuraa erhållna skänkerna, och då måste officerare, soldater och matroser finna sig i att afstå från sin andel deri. En hård fordran! Likväl vågade Cortez framställa den och, hvad mera är, genomföra den. Alla utlemnade godvilligt sin andel för att derigenom köpa sig tilllåtelsen att våga lif och blod på tusen förskräckliga faror, ett bevis på, hur stor den makt var, Cortez, utöfvade på dessa vilda, roflystna mäns hjertan.

När äfven denna sak var ordnad, sågo sig spaniorerna afskurna från hvarje förbindelse med fäderneslandet Modlöshet och tvekan bemäktigade sig många bland dem, men det lyckades Cortez stora öfvertal-ningsförmåga att lugna de 600 européerna och besjäla dem med den önskan att antingen eröfra ett stolt rike eller duka under i fiendeland.

TREDJE KAPITLET.

Upp till Mejiko!

Nu rustade sig Cortez till sitt eröfringståg till den mejikanska hufvudstaden. Hela hans här räknade nu endast 500 man fotfolk, 15 ryttare och 6 kanoner, emedan han i den nybildade kolonien (Vera Cruz) qvarlemnat omkring 50 krigare. Ehuru några kaziker stälde hela sin krigsmakt till hans förfogande, nöjde sig likväl Cortez med en hjelp af 1,300 man och 1,000 lastdragare.

Folkrika orter anträffades öfver allt på frammarschen. Anblicken af de främmande männen med de långa skäggen, den egendomliga beklädnaden och den märkvärdiga beväpningen väckte hos infödingarne den största förvåning; de visste icke, hvad de skulle tro, antingen det var gudar eller menniskor, de sågo framför sig, och de helsade Cortez såsom »solens son», hvilken kommit för att bringa dem lycka och välsignelse. Den goda manstukt han höll,

spanjorernas värdiga hållning, ryttarne, som man trodde sammanväxta med hästarne, men i synnerhet ett par väl anbragta kanonskott — allt detta verkade så öfverväldigande på de eljest alls icke fega indianstammarne, att de ansågo det klokast att genast ställa sig under skydd af de mäktiga främlingarne. Endast derigenom trodde de sig vinna räddning, i den händelse hela det mejikanska riket ginge under.

Synnerlig tillgifvenhet hade Cortez att glädja sig åt i provinsen Tlascala. Infödingarne tillförde spaniorerna lifsmedel i öfverflöd och följde dem i tusental vid deras aftåg, ty de voro icke Montezuma bevågna, emedan han nyligen öfverfallit dem med krig och gjort dem sig underdåniga. Hvilken fördel för spaniorerna! Deras här stärktes derigenom ansenligt och med verkligt trogna anhängare.

Endast i en krets eller, som vi kunna kalla det, ett län, benämndt Cholula, mötte de framtågande kraftigt motstånd. Infödingarne låtsade i början vara vänligt sinnade, men endast för att desto säkrare kunna öfvervinna främlingarne. En natt reste de sig och öfverföllo spaniorerna. Lyckligtvis råkade indianernas anförare i fångenskap, och striden varade endast några timmar. På denna korta tid tillintetgjordes 6000 indianer i ett gräsligt blodbad, hvilket ingaf de öfverlefvande så stor förskräckelse, att de blefvo lydiga och villiga som rättmätigt straffade barn och icke heller sedermera funno mod att försvara sig. »Upp till Mejiko!» var nu de spanska krigarnes lösen.

Efter långa och ansträngande marscher anlände spaniorerna den 8 november 1519 till det mejikanska höglandets

högsta punkt. En härlig, bred dal, som ännu i dag framkallar den resandes förtjusning, utbredde sig för deras blickar.

Landskapets härligaste medelpunkt utgöres af en stor. sjö, hvars stränder vid denna tid omkransa-des af små byar, präktiga pinie-, ceder- och ekskogar samt yppiga fruktfält. Midt i det vida vattenbäckenet, på en ö, låg den präktiga hufvudstaden med tjugutusen hus, på hvilkas platta tak härligt doftande trädgårdar voro anlagda; väldiga tempel, storartade palats och höga hvita torn skimrade inbjudande. Till staden kunde man framkomma endast på långa och breda dammar. Infödingarne sjelfva kallade staden Tenoehtitlan.

Vid första anblicken af alla dessa härligheter stodo spaniorerna alldeles förvirrade, ovissa om de vakade eller drömde. De trodde sig ha blifvit försatta till felandet, så glänsande och praktfullt tedde sig för dem alla föremål. Nu ansågo de sig tillräckligt belönade för alla utståndna mödor och faror; nu trodde de sig redan i full besittning af omätliga rikedomar, och nu försvunno för deras ögon, likt töcken för solen, alla faror, hvilkas föreställning dittills oroat dem.

Efter ännu två dagars marsch stodo spaniorerna vid sjön. De ämnade just beträda damvägen till staden, då derifrån satte sig i gång ett långt tåg af mejikanska höfdingar, som med aktningsfull tystnadnalkades hären och med en djup bugning tågade förbi Cortez. De voro klädda i långa, fina kattunsmantlar och prydda med fjäderbuskar.

Strax derpå nalkades Montezuma sjelf. Tvåhundra lika klädda och med vajande fjäderbuskar prydda tjenare gingo i spetsen. De kommo parvis, barfota och under djupaste tystnad och uppstälde sig, så snart de nått den spanska härens spets, på båda sidor, utefter dammarne, för att lemna öppen utsigt öfver ett ännu präktigare tåg af förnäma mejikaner, hvilket just nalkades. I dess midt syntes Montezuma på en gyllene, med fjädrar och ädelstenar prydd bärstol, som bars af fyra af de förnämsta hof-herrarne. Framför detta lysande tåg gingo tre prester med gyllene stafvar, som de tid efter annan upplyfte på ett högtidligt sätt. På detta tecken nedföll folket ögonblickligen och höljde ansigtet, liksom vore det ovärdigt att skåda herskarens upphöjda person.

Då tåget nalkades spaniorerna på ett visst afstånd, utbreddes hastigt dyrbara mattor, på det att herskarens helgade fot icke måtte beröra den sträfva marken, och derpå steg kejsaren ur bärstolen, stödjande sig på två kazikers axlar, och gick med långsamma, majestätiska steg de fruktade främlingarne till mötes.

Cortez steg af hästen, nalkades Montezuma med det ädla, frimodiga och höfviska skick, som var honom eget, och helsade honom med en djup bugning. Montezuma kysste sin egen hand efter att förut ha berört jorden med den samma. Detta var den aktningsfullaste helsning mejikanerna kände, hvarföräfven denna nedlåtenhet hos deras stolte herskare, som brukade helsa till och med sina afgudar endast med en vårdslös nick, satte mejikanerna i förvåning och ingaf dem den vidskepliga föreställningen, att dessa främlingar icke voro menniskor, utan gudomliga väsen.

Montezuma sjelf tycktes vara ungefär fyrtio år gammal. Han var af medelstorlek och snarare smärt än grof. Hans ansigte var något mindre mörkt till färgen, än hans fullständigt kopparfärgade undersåtars. En snäf, åtsittande kattunsklädnad betäckte kroppen, men lemnade armarne bara; kring axlarne fladdrade en bomullsmantel, som var nästan alldeles öfverlastad med guld, perlor och ädelstenar. Kring halsen hängde en dyrbar kedja, på hufvudet satt en krona af guld och brokiga fjädrar och fötterna voro beklädda med ett slags tofflor med gyllene sulor.

Sedan Cortez — på hvad grund är icke godt att säga — till Montezuma framfört en helsning från konungen af Spanien och högtidligt till honom öfverlemnat en brokig, lysande kedja af glasperlor, hvilken han bar öfver rustningen, följde spaniorernas intåg i staden,

Montezuma anvisade åt de främmade gästerna till bostad ett stort stenpalats, beläget midt på en af murar omgifven gård. Cortez fann denna byggnad särdeles passande för sina planer. Han lät genast besätta alla ingångarne med vaktposter, köra fram kanonerna till passande platser och inrätta allt fästningslikt.FJERDE KAPITLET.

Montezuma göres till fånge.

En tid bortåt lefde Cortez och Montezuma i bästa förstånd med hvarandra. Den sistnämnde erinrade sig en gammal sägen, att hans urfäder skulle ha kommit från öster, men deras anförare åter gått sin väg, med löftet att en gång återkomma och förbättra landets lagar. Derför kan det möjligen vara skäl till det antagandet, att Montezuma verkligen var uppfyld af de välvilligaste tänkesätt mot främlingarne. Mindre förtroendefulla visade sig likväl många af hans kaziker, hvilka på mångfaldigt sätt lade i dagen sin fiendtlighet mot spaniorerna. En af dem lät till och med hugga hufvudet af en spanior och skickade det till sin kejsare såsom tecken, att äfven dessa män voro dödliga.

Underrättelsen om denna illgerning framkallade hos Cortez en djerf plan. Han föreslog sina officerare att med goda ord eller med våld bringa Montezuma i deras palats och der behålla honom såsom fånge, tills spaniorernas alla önskningar blifvit uppfylda. Till och med hans tappraste officerare ryggade tillbaka för detta förslag; endast en så klok omtänksamhet som hans kunde det lyckas att utföra vågstycket.

Följande morgon lät han allt sitt manskap ställa upp sig på den rymliga gården och befalde, att man,om så behöfdes, genom ett utfall skulle komma honom till hjelp. Några små truppafdelningar fingo order att uppehålla sig på gatan, som ledde till Montezumas palats.

När stunden var inne, då Cortez vanligen brukade besöka kejsaren, begaf han sig med fem af sina tappraste officerare och tolken Marina till kejsarens palats.

Cortez och hans följeslagare mottogos på det aktningsfullaste sätt och fördes genast till Montezumas gemak. Efter några artiga ord besvärade sig Cortez, full af djup ovilja, öfver det trolösa beteende kaziken gjort sig skyldig till, då han under fredstid anfallit spaniorerna och deras bundsförvandter, i omensklig blodtörst Slagtat en fånge och skickat omkring hans hufvud i landet till förevisning. Cortez tillade, att ryktet gjorde Moiitezuma sjelf till anstiftare af denna afskyvärda handling och att han derför såg sig nödsakad att fordra upprättelse för den skymf, som derigenom blifvit hans herre, den spanske konungen, tillfogad.

Montezuma blef så förskräckt öfver denna beskyllning, att han bleknade; han bedyrade upprepade gånger, att han icke hade minsta andel i den fasansfulla illgerningen. Genast skickade han efter några snabblöpare och befalde, att den upproriske kaziken ofördröjligen skulle kallas att infinna sig i Mejiko.

Cortez förklarade, att han skänkte kejsarens försäkringar full tillit; men för att äfven gifva sina förbittrade soldater denna visshet anhöll han, attkejsaren måtte tillbringa några dagar i spaniorernas qvarter, tills den brottslige kaziken fått sitt straff.

Vid denna sällsamma anhållan råkade Montezuma utom sig af förvåning och vrede. Han förmådde icke tala, under det Cortez förestälde honom, att det ju var hans eget palats han skulle bo i och att alltså hans, Cortez', anhållan icke innebure något opassande. Ändtligen lyckades den bestörte kejsaren beherska sig och fann nu ord för sin ovilja.

»Ännu aldrig har en mejikansk herskare lydt en annans vilja!» utropade han. »Aldrig skulle mitt folk tåla, att dess kejsare sjelf gjorde sig till fånge!»

Cortez, som ogerna ville bruka våld, använde hela sin öfvertalningsförmåga för att genomdrifva sin begäran. Men kejsaren förblef obeveklig. Ändtligen, då ordvexlingen redan varat tre timmar, utropade en af de spanska officerarne, en ung, hetsig man: »Hvarför alla dessa omständigheter! Låtom oss gripa honom, och gör han motstånd, så stöta vi ned honom med våra svärd!» Montezuma måste märka, att dessa ord icke innebure något vänligt mot honom, hvarför han äfven frågade Marina, hvad riddaren yttrat. Då han fick veta det, bröts hans motstånd. Under häftig darrning förklarade han, att han litade på Cortez försäkran och var beredd att följa honom.

Bärstolen fördes fram och Montezuma begaf sig i väg. Som en löpeld spred sig underrättelsen derom, och det förvånade folket skockade sig till sammans. Några skreko, andra gräto eller kastade sigklagande ned på jorden; andra sågo efter bärstolen och skakade på hufvudet. Montezuma ville icke gå och gälla för fånge. Med leende

min försäkrade han, att han fullkomligt frivilligt ämnade några dagar vistas hos sina spanska vänner. Denna försäkran lugnade i någon mån de upprörda infödingarne, och spaniorerna med sin fånge framkommo lyckligt till sitt qvarter.

Montezuma fick åt sig utvälja de bästa rummen i palatset och bemöttes af alla med den största vördnad. Hans gamla rådgifvare hade obehindradt tillträde till honom. Men Cortez förde den mäktige mannen gradvis från den ena förnedringen till den andra.

Redan om några dagar anlände den blodgirige kaziken, jemte några ansedda höfdingar af hans stam, till hufvudstaden. Cortez sammankallade en krigsrätt, som dömde de olycklige att brännas på bål. I hopp om att derigenom kunna rädda sig tillkännagåfvo de dömde, att de handlat på Montezumas befallning.

Denna beskyllning — om sann eller falsk, lemna vi derhän — kom mycket lägligt för Cortez. Han begaf sig genast till kejsaren och sade honom, att äfven han måste plikta för sitt brott! På ett gifvet tecken skyndade några soldater till och belade den olycklige mannen med de vanärande bojorna. Derpå lemnade Cortez rummet och återvände först då, när kazikernas afrättning var fullbordad. Som det tycktes i djupaste vördnad nalkades han Montezuma,sade honom, att rättvisan nu var tillfredsstäld och äfven hans brott utplånadt, och löste egenhändigt hans bojor.

Montezuma kunde icke annat än känna sig rörd öfver generalens goda hjerta! Han omfamnade sin förtryckare och gaf honom försäkringar om evig tacksamhet.

Sålunda tog Cortez steg för steg till folkets undertryckande. Han sände några officerare genom landet, dels för att lära känna hvarje enskildt landskaps storlek och beskaffenhet, dels för att uppsöka de platser, der guld och silfver funnos. Montezuma sjelf lyckades han, än under en, än under en annan förevändning, öfvertala till att afskeda de djefvaste och modigaste bland sina kaziker från deras embeten och i deras ställen insätta sådana män, af hvilkas dumhet och feghet spaniorerna hade föga att frukta.

Under förevändning att gifva honom ett begrepp om europeisk skeppsbyggnadskonst, hvarpå han redan länge gjort honom nyfiken, lät Cortez från Vera Cruz hemta spillrorna af de sönderslagna spanska skeppen och timra två små krigsfartyg, så kallade brigantiner. Derigenom försäkrade han sig slugt nog om hela farvattnet kring staden, allt under det han lät kejsaren förstå, att Dvattenhusen» bygts endast till hans, kejsarens, nöje.

Ändtligen förestälde Cortez den nu tillräckligt förödmjukade herskaren, att det vore till största fördel för honom och hans rike, om han ville för-klara sig för en vasall till konungen af Spanien och betala en årlig tribut. Den olycklige mannens viljekraft var redan till den grad bruten, att han efter längre tvekan ändtligen ingick äfven på denna fordran.

De förnämste bland mejikanerna sammankallades. I en högtidlig församling förklarade Montezuma, att han i enlighet med gudarnes vilja med hela sitt rike ville underkasta sig den mäktige konungen öfver vattnet, då enligt den gemensamme stamfaderns vilja öfverherskapet tillkomme denne. Han uppfordrade alla sina underkonungar att följa hans exempel, vara den nye öfverherren lydige och erlägga sina afgifter till denne på samma sätt, som de hittills gjort till honom sjelf.

Förvånade och misslynta, hörde de församlade höfdingarne detta budskap; ett betänkligt sorl gick genom salen. Kanske hade det kommit till ögonblicklig resning, om icke Cortez allvarligt försäkrat, att hans herre icke hade för afsigt att taga det raejikanska riket, utan nöjde sig med att kallas dess skyddsherre. Denna försäkran, liksom Montezumas öfvertalning, lugnade sinnena. Utan vidare invändningar svuro de församlade den spanske konungen trohetsed och lemnade så mycket skänker, som de kunde åstadkomma.

Dessa skänker hade ett penningvärde af mer än tio millioner kronor; en femtedel deraf bestämdes för konungen af Spanien, en femtedel föll på fältherrens lott, det öfriga fördelades mellan de spanska officerarne och soldaterna. Denna delning förorsakade27

stort missnöje bland soldaterna. Cortez lyckades lugna dem genom löftet att af sin egendom gifva, hvad som

fattades.

FEMTE KAPITLET.

Cortez besegrar Narvaez och erhåller oväntadt förstärkning.

Montezuma lefde i den tysta förhoppningen, att de fruktade gästerna nu, då de hade alla skatter i sina händer, åter skulle aftåga. Cortez lät honom lefva i denna tro och sade, att aftåget fördröjdes endast derför, att nya fartyg först måste byggas. Rätta förhållandet var, att Cortez väntade en ny truppstyrka från Spanien, dit han, såsom redan nämnts, redan för nio månader sedan skickat ett fartyg med vigtiga bref och värdefulla skänker.

En dag lemnade snabblöparne, som skulle för kejsaren anmäla alla nyheter, ett stycke kattun, hvarpå aderton fartyg och mycket krigsfolk voro målade. Cortez var förtjust. Han hoppades fullt och fast, att den efterlängtade förstärkningen från Spanien ändtligen anländt, men skulle snart få erfara, att han misstagit sig fruktansvärdt. Det af honom till Spanien utsända fartyget hade blifvit uppbringadt af hans fiende Velasquez, och denne utrustade ge-nast en flotta af 18 fartyg med 900 man fotfolk, 80 ryttare, 80 bösse- och 150 armborstskyttar jemte 12 kanoner och stälde hela denna styrka under befäl af en viss Narvaez (uttal. Narvåeds) med uppdrag att skicka Cortez i bojor till Cuba och i hans ställe fortsätta eröfringarne.

Cortez försökte först att genom rika skänker vinna Narvaez. Men den unge hjelten drömde alltdeles för ljuft om de lagrar, han ville tillkämpa sig i Mejiko, för att han skulle låtit Cortez köpa dem. Han hotade Cortez' sändebud med fångenskap och förklarade, att han ansåg Cortez för en rebell och förrädare och ämnade bekriga honom med eld och svärd. Vidare lofvade han den, som lemnade upp-rorsmakaren lefvande i hans händer, en stor belöning. Alltså måste det komma till krig, och här gälde endast seger eller död.

Cortez ordnade sina angelägenheter i Mejiko, qvarlemnade en af sina skickligaste officerare, vid namn Alvarado, att med 150 man och alla kanonerna hålla slottet besatt, inbillade Montezuma, att han, Cortez, reste sina vänner till mötes, och aftågade derpå med en högst ringa styrka från Mejiko. I Tlascala erhöll han den förstärkning han bedt om, och nu gick det raskt löst på de fiendtliga bröderna.

Det var en lycka för Cortez, att Narvaez var en oklok, enfaldig menniska, som hvarken hos sina soldater eller hos indianerna väckte förtroende, så att de förre endast ovilligt följde honom och de senare lade alla möjliga hinder i vägen för honom.När nu till och med hemliga sändebud från Cortez smögo omkring i Narvaez läger och utdelade frikostiga skänker ur Cortez' penningpåsar, så måste följden bli, att minst halfva antalet soldater var på Cortez sida, innan ännu ett slag utkämpats.

Men icke klokheten ensam skulle komma att fälla utslaget. En ansträngd marsch förde Cortez tappra krigare fienderna in på lifvet förr, än desse anat. I kolsvarta natten vadade Cortez soldater genom den breda flod, som ännu skilde dem från fienden, och ett fruktansvärdt öfverfall framkallade så stor förvirring bland de i trygghet slumrande, att de icke kunde göra sig reda för, hvar fienden var och hur manstark han var.

På några ögonblick var allt tungt artilleri i Cortez händer och rigtades nu mot Narvaez egen här. Denne rusade sjelf med blind tapperhet in bland fienden, men sårades genast dödligt och tillfångatogs. Cortez erbjöd alla, som ville gifva sig, pardon, och innan morgonrodnaden inbröt, hade Cortez tillkämpat sig en lysande seger.

De fångna spaniorerna behandlade han på det vänligaste sätt och lemnade åt dem sjelfva att afgöra, antingen de för framtiden ville tjena under hans fanor eller återvända till Cuba. De fleste valde det förstnämda, och på detta sätt hade Cortez plötsligt förökat sin här med 800 hurtiga, väl beväpnade krigare, en tillväxt, som tycktes höja hans för denna verldsdel redan förut stora makt till dess högsta spets.Så snart den sårade Narvaez åter kom till sans, var han färdig att sjunka i jorden af förargelse. Cortez gjorde honom ett besök för att försona äfven honom.

»Sennor Cortez», sade fången, »ni har skäl att prisa er lyckliga stjerna för den framgång ni haft.»

»Ni har rätt», svarade Cortez stolt; »men jag får likväl upplysa er om, att jag räknar min seger öfver er till de obetydligaste af mina bragder i denna verldsdel.»

Cortez befalde, att man skulle vårda och pläga amiralen väl och efter hans tillfrisknande hålla honom i förvar i Vera Cruz.

Cortez var som bäst stadd på återtåg till hufvudstaden, då han genom ilbud erhöll den fruktansvärda underrättelsen, att mejikanerna voro i full resning mot spaniorerna. I ilmarscher fortsatte nu eröfraren sitt tåg. Han befarade redan, att infödingarne kunde ha upprifvit de till hufvudstaden ledande dambroarne för att afskära återtåget för honom; men antingen hade man varit för enfaldig eller för feg dertill. Cortez fann broarne i samma skick, som han lemnat dem, oskadda och obesatta, och intet hindrade honom att inrycka med sin här.

Men hur olika var icke det nuvarande intåget mot hans första inträdande i staden! Nu fans der ingen, som mottog honom, ingen, som i likhet med då med förvåning betraktade de intågande, ingen, som upphöjde ett glädjerop. På gatorna var det tyst och öde; portarne till palatset, som inrymts åt spaniorerna, voro stängda.Högljudda jubelrop läto höra sig först då, när fältherrens ankomst af vaktposterna anmältes in åt palatset. Å båda sidor var ingen ände på omfamningarne och de glada helsningarne. Alvarado och hans folk voro förtjusta öfver att så oväntadt se sig räddade ur en högst farlig belägenhet. Cortez och hans följeslagare voro utom sig af den dubbla glädjen öfver segern och återseendet, och till och med Montezuma, som troget hållit sitt löfte att icke lemna spaniorernas qvarter, tycktes uppriktigt deltaga i sina förtryckares förtjusning.

SJETTE KAPITLET.

Hur Montezuma bringas om Iifvet. — Sorgnatten.

Nu fick Cortez veta orsaken till resningen. Alvarado hade vid en festlig dans endast på en lös misstanke låtit öfverfalla och mörda många förnäme. Detta var dock de hittills så tåliga mejikanerna förstärkt. Alla krigare, inemot 60,000 man, samlades i staden och började en vecka efter Cortez' återkomst en regnig natt sitt angrepp mot det befästa palatset. Beundransvärdt mod och stor dumdristighet parades hos de ursinniga indianerna med klokhet och list. Flere anfall tillbakaslogos visserligen, men åtskilliga spaniorer förlorade dervid lifvet. Cortez sjelf såra-des i venstra handen; öfverallt rasade död och förderf. Dertill kom att det hade lyckats mejikanerna att sticka i brand en tillbyggnad till palatset, hvilken användes till förrådshus, så att Cortez måste använda en del af sitt manskap till släckningen.

I denna sin nöd försökte Cortez att rädda sig genom Montezumas tillhjelp. Vid dagens inbrott öfvertalade han honom att från palatsets tinnar tala till sitt folk, hvarigenom han hoppades, att lugn åter skulle inträda.

Montezuma iklädde sig sina präktigaste kläder: den blå- och hvitrandiga manteln, som öfver bröstet sammanhölls med ett dyrbart spänne af gröna ädelstenar, vidare den gyllene kronan och half skorna med gyllene sulor. Sålunda prydd, gick han ut på palatsets platta tak. Då hopen fick se kejsaren, förvandlades genast det fruktansvärda larmet till ljudlös tystnad.

Med lugn stämma utropade nu Montezuma:

»Mina kära och trogna undersåtar, hvarför gripen I till vapen mot våra gäster? I tron, att jag är fånge, och I viljen befria mig. Men jag är ingen fånge. Frivilligt uppehåller jag mig hos spaniorerna, ty de äro mina vänner. Jag vill lära känna deras seder och bruk och derigenom betyga den mäktige herskare, som sändt dem till vårt land, min högaktning. Redan under den närmaste framtiden skola främlingarne lemna staden. Lemnen dem derför vägen öppen, nedläggen edra vapen och hållen frid!»

Detta välmenta tal förfelade alldeles den dermed afsedda verkan. Det uppstod ett allmänt sorl,som slutligen öfvergick till ett upproriskt, fruktansvärdt skri. »Fege usling! Slaf! Qvinna!» skrek det förbittrade folket. Montezuma försökte ännu en gång tala och vinkade med handen. Förgäfves! En skur af pilar och stenar flög mot kejsaren. Spaniorerna skyndade visserligen till och försökte skydda honom med sina sköldar; men det var för sent. Några väl rigtade pilar sårade honom, och en kraftigt slungad sten, som olyckligtvis träffade hufvudet, fälde honom sanslös till marken.

Då mejikanerna sågo sin furste falla, grepos de af bestörtning, fasa och ånger. De skingrade sig plötsligt, liksom

hade de fruktat, att eld kunde nedfalla från himmelen för att hämnas illgerningen.

Montezuma kom efter några timmar åter till sans; men tanken att ha blifvit misshandlad af sina egna undersåtar gjorde honom nästan vansinnig. Man måste hålla honom för att hindra honom att sjelf tillfoga sig skada. Förgäfves sökte Cortez lugna honom, kejsaren försmådde hvarje tröst och slet ursinnigt förbandet af sina sår för att sjelf göra slut på sitt lif. Denna häftiga sinnesrörelse och den mest hårdnackade vägran att taga någon föda påskyndade hans död, som inträffade efter två dagar.

Sedan mejikanerna hemtat sig från sin förskräckelse, beslöto de åter att till hvad pris som helst befria sig från spaniorerna. Bredvid stenpalatset stod ett högt torn, hvarifrån indianerna oupphörligt kastade ned sten på spaniorerna. Fåfänga voro alla försök att fördrifva dem från detta torn, tills Cortez

sjelf, trots sina sår, lät binda skölden vid venstra armen och i spetsen för sina tappraste stormade dit tipp. Hans jettekraft nedslog hvar och en, som kom i hans väg, men ändock flydde endast få. När Cortez kom upp på tornets bröstvärn, omfattades han plötsligt af två mejikanska, efter hjeltedöden törstande ynglingar, som modigt svängde sig öfver bröstvärnet och försökte draga honom med sig. Endast hans herkuliska styrka räddade honom; han slet sig]ös, och ynglingarne störtade ned ensamma. Först efter lång ansträngning lyckades dat spaniorerna att kasta eld i tornet, hvarigenom fienderna skrämdes bort.

Att längre kunna hålla platsen, derpå tänkte icke Cortez mera. Han insåg fullkomligt det ohållbara i sin ställning och gaf derför, en kolsvart natt, befallning till återtåg. Tåget hade just hunnit till en af de långa dammarne, då från alla håll pilar och stenar kommo flygande i mängd. I tusentals båtar hade mejikanerna inväntat sina förtryckare. En förskräcklig strid uppstod. Spaniorernas bemödanden att rädda sina skatter ökade den sammanträngda hopens dödliga förlägenhet. Ångest och förtviflan grepo de tappraste. Då det måste stridas man emot man, vunno indianernas dödsförakt och öfvermakt segern.

Om morgonen, som följde på denna »sorgens natt», fann Cortez endast hälften af sitt folk. Många af de tappraste officerarne voro dels ihjelslagna, dels drunknade; af de goda tlascalanerna saknades 2,000 man, af hvilka mejikanerna tagit många till fångalefvande för att offra dem åt gudarne. Alla kanonerna, hela krutförrådet och nästan alla hästarne saknades, och af de rika skatterna hade endast föga räddats.

Cortez skyndade att med återstoden af sina följeslagare komma utom håll för den öfvermäktige fienden. I denna nöd var fältherren den enda trösten och ett föredöme för sina nedslagna soldater. Han delade alla försakelser och umbäranden med dem och uppmuntrade dem genom sitt lugn och sin tillit.

Men ännu var icke det värsta öfverståndet. En omätlig här af mejikaner stälde sig åter hindrande i vägen för återtåget. I denna fara räddade sig Cortez genom list. Han hade en gång i Mejiko hört, att af riksfanans öde berodde hvarje slagtnings utgång. Knappast hade han derför fått syn på helgedomen, förr än han med några tappra följeslagare sprängde fram, slet fanan af fanbäraren — och si! fulla af förfäran grepo mejikanerna till flykten.

I Tiascala, dit Cortez nu vände sig, fingo de uttröttade trupperna åter hemta sig. En lycklig slump tillförde honom oväntadt förstärkningar. Från Cuba anlände nemligen två fartyg, som skulle tillföra Nar-vaez, hvilken emellertid dött, proviant och krigsförråd. Det lyckades Cortez' bekanta övertalningsförmåga att för sig vinna manskap och laddning. Då kort derefter tre nya fartyg anlände, hvilka af Ja-maikas ståthållare skickats ut pä upptäcktsresor, förstod han att för sig och sina planer vinna äfven dessa fartygs besättningar.SJUNDE KAPITLET.

Mejiko eröfras.

Med 500 man, 40 hästar, 80 musköter och armborst anträdde Cortez med gladt mod sin marsch till Mejiko, följd och understödd af 10,000 trogna tlascalaner.

Guatemozin, den nye kejsaren af Mejiko, inväntade med en ofantlig krigshär sin fiende. Långvariga och blodiga strider följde; ännu en gång måste spaniorerna, efter att ha förlorat ett slag, med stora förluster draga sig tillbaka.

Men hvad hjelpte väl till sist de stackars mejikanerna allt mod och dödsförakt? Spaniorernas krigslist voro de icke vuxna.

Cortez lät förstöra den vattenledning, som från ett närbeläget berg tillförde staden Mejiko sött källvatten!; derpå fördelade han sin truppstyrka så, att ingen längre kunde slippa hvarken in eller ut ur staden» Hungern rasade nu fruktansvärdt i staden, hvartill kommo smittosamma farsoter, som ryckte bort tusental af de stackars infödingarne.

Flere gånger erbjöd Cortez kejsar Guatemozin fred; men den stolte herskaren tillbakavisade med förakt alla dylika förslag.

Under det Cortez på dammarne dag för dag allt mera nalkades staden, fortfor den dödsföraktandeGuatemozin att med orubblig ståndaktighet göra er-öfrarne hvarje fotsbredd mark stridig. Omotståndligt trängde dock spaniorerna fram, eröfrade nästan tre fjerdedelar af staden och stucko flere härliga byggnader i brand.

Så stodo sakerna, då den 13 augusti 1521 inbröt. I daggryningen öppnade spaniorerna från alla sidor stormningen. Timtals rasade de ursinniga spaniorernas kamp mot de som vansinnige kämpande mejikanerna. Desse insågo, hvad som väntade dem, och försökte att åtminstone undandraga sin herskare ett skymfligt öde. I det de ledde fiendens uppmärksamhet på den trakt, der den mellersta dammen förde till staden, sökte de på några båtar att med Guatemozin undkomma på den yttersta dammen. Flykten blef upptäckt, och Guatemozin togs till fånga. Då den fångne fursten fördes inför Cortez, var hans mod brutet.

»Jag har gjort», sade han, »hvad min pligt fordrade. Nu kan jag ingenting mera uträtta, och en fånge som jag måste falla sin besegrare till besvär. Vill du alltså bevisa mig en nåd, så fatta din dolk och stöt honom i mitt hjerta!

Guatemozins gemål grät vid dessa ord bitttert, och äfven Cortez var rörd. Han försökte lugna den olyckliga furstefamiljen och lemnade dem derpå för att icke pålägga dem något tvång.

Sedan hela staden blifvit eröfrad, ansågo de roflystna spaniorerna som sin förnämsta uppgift att leta efter skatter. Bytet blef mot förväntan ringa,och derför spreds snart det ryktet, att Guatemozin, innan han flydde, låtit kasta alla skatter i sjön. Cortez lyckades icke lugna de missnöjde; de vunno öfverhand inom armén och tvungo slutligen fältherren att åt dem utlemna Guatemozin och hans vän kaziken af Tacuba for att få dem att bekänna, på hvilket ställe i sjön man sänkt skatten. De grymma krigarne skydde icke att lägga Guatemozin och hans trogne kazik — på pinbänken! Den olycklige kejsaren bar alla de qval, hvilka hans bödlars uppfinningsrika grymhet förstod att uttänka, med beundransvärd ståndaktighet. Hans olyckskamrat var mindre ståndaktig; qvidande och skälfvande sade han sig vara den olyckligaste bland menniskor. Ogillande sade då Guatemozin: »Tror du då, att jag ligger på rosor ?»

Cortez kom till platsen, blygdes öfver det ovärdiga uppträdet och befriade de olycklige.

På stadens eröfring följde inom kort underkufvandet af alla dertill hörande provinser. Den ena provinsen underkastade sig efter den andra, och infödingarne erforo samma hårda öde, som nu sedan några och tjugu år kommit infödingarne på de först upptäckta öarne till del.

Sålunda hade Mejikos store eröfrare lyckligt nått sitt mål. Men hans fiende Velasquez på Cuba hade icke underlåtit något, som kunde reta den dåvarande spanske konungens (Karl V, tillika tysk kejsare) vrede mot honom, och så infann sig äfven, just som rikets eröfring var fullbordad, en spansk adelsman,don Tapia, för att på konungens uppdrag taga Cortez till fånga, indraga hans förmögenhet och undersöka hans beteende.

Don Tapia var en enfaldig, feg menniska, som af Cortez vid första anblicken genomskådades. Cortez låtsade vara uppfyld af den största aktning för honom, talade med djupaste vördnad om konungen, men förstod att för Tapia framhålla så många afskräckande saker, att denne ansåg det rådligast att åter draga sina färde och hemta nya befallningar.

Derigenom fördröjdes endast för någon tid det oväder, som drog sig till sammans öfver Cortez hufvud, men

skingrades ej. För att nu nå äfven detta sände Cortez en beskickning till Spanien, hvilken skulle för konungen aflägga en fullständig berättelse om Cortez' handlingar och vapenbragder och på samma gång för monarkens fötter lägga den för kronan bestämda andelen af bytet.

Då Karl V, sjelf en företagsam krigsman, af de utskickade hörde berättas om de utomordentliga vapenbragderna och den fullbordade eröfringen af ett stort och härligt land, hänfördes han af berättigad beundran och glädje. Han icke allenast gillade alla Cortez' åtgärder, utan uppdrog äfven åt honom värdigheten af ståthållare öfver Nya Spanien, såsom man kallade Mejiko. Velasquez anspråk deremot afvisade han.

Cortez stod nu på höjden af lycka. Han började att ur ruinerna åter uppbygga Mejiko. Detskulle bli drottningen bland städer i hela Amerika och blef det äfven för en längre tid. De eröfrade landskapen fördelade han bland sina officerare och soldater; de olyckliga mejikanerna åter betungades till den grad med arbete i bergverken och guldgruvorna, att de synbarligen minskades till antal. Framför ingången till hvarje schakt lågo liken efter mejikaner, som dukat under, och förpestade luften; marken tycktes på afstånd liksom betäckt med en svart duk, så talrika voro gamarne, hvilka skockade sig omkring dessa på föda för dem så rika platser.

Upprepade gånger försökte det pinade folket att afskudda sig träldomens bojor och åter tillkämpa sig friheten. Men dessa försök betraktades såsom slafvars trots och bestraffades fruktansvärdt. Så t. ex. lät man en gång i landskapet Panueo på en gång lefvande bränna 60 kaziker och 400 mejikanska ädlingar. Sjelfve Guatemozin drabbades, på grund af en lös misstanke, af ödet att jemte två af sina trogne —'bli hängd.ÅTTONDE KAPITLET.

Cortez' sista lifstid och död.

Cortez egde nu stor makt; men alldeles ensam fick han likväl icke styra och ställa i det eröfrade riket. Spanska embetsmän skickades för att förvalta kronans inkomster. Desse försökte olagligt att utvidga sina fullmakter och till och med att gifva sig min af att vara domare öfver ståthållaren. Detta kunde Cortez icke tåla, och derför uppstodo stora misshälligheter. Embetsmännen anklagade honom hos konungen, ja, förtalade honom derhän, att oupphörligt nya utskickade infunno sig, hvilka ville draga ståthållaren inför sin domstol och mästra honom. För stolt att i det land, som varit skådeplatsen för hans stordåd, låta döma sig såsom en brottsling, fattade han beslutet att resa till Spanien för att personligen anropa konungens rättvisa.

Han anlände till Spanien, och allas ögon voro med aktning och beundran rigtade på den utomordentlige man, hvars bragder tycktes fördunkla de största hjeltars ära. Hans konung mottog honom med utmärkelse, upphöjde honom till grefve och skänkte honom en stor landsträcka i Mejiko såsom enskild egendom. Af hans önskningar uppfyldes likväl endast ett fåtal. Allt, hvad han lyckades erhålla, var bekräftelsen på sin fältherrevärdighet och full-makten att gå ut på nya upptäcktsfärder. Att styra landet deremot och förvalta den högsta makten insattes en särskild domstol, som man kallade den kungliga audiensen.

Misslynt återvände Cortez till Mejiko. Från och med nu var hans lif en oafbruten kedja af förtret-ligheter. För att förströ sig kastade han sig i nya besvär och faror. Efter obeskrifliga mödor lyckades det honom, år 1536, att upptäcka den stora, med Nordamerika sammanhängande halfön Kalifornien.

Då man vid hans återkomst fortfor att förbittra lifvet för honom, beslöt han, i förtroende på sin konungs rättvisa och nåd, att ännu en gång begifva sig till Spanien för att der anföra sina klagomål. Den olycklige anade ej, hvilka nya, ännu mycket bittrare kränkningar han gick till mötes.

Kallt blef han mottagen, vårdslöst åhörd, med ringaktning affärdad. Hvad han uträttat i fosterlandets tjenst, var antingen redan glömdt, eller också tyckte man sig redan ha tillräckligt belönat honom derför.

Sju år uppehölls han med fagra ord, tills ändtligen sorg och missmod öfver hans herres otacksamhet gjorde slut på hans lif. Han dog den 2 december 1547 på sitt landtgods vid Sevilla i en ålder af 63 år. Hans lik blef på hans uttryckliga bestämmelse fördt öfver till Mejiko, kanske emedan han ansåg sitt fädernesland ovärdigt att i sitt sköte upptaga stoftet af sin med otack belönte välgörare.FRANCISCO PIZARRO

PERUS ERÖFRARE

EN HISTORISK BERÄTTELSE

EFTER

J. H. CAMPE.FÖRSTA KAPITLET.

Upptäckten af Stilla (Stora) Oceanen.

Då i våra dagar ett barn ser jordgloben i lärarens hand och hör om de fem verldsdelarne och de fem verldshafven, gör det sig svårligen ett begrepp om de mödor och besvär, det kostat att vinna full kännedom om vårt jordklots yta.

Amerika var ännu för 400 år sedan obekant; den djerfve genuesen Kristoffer Kolumbus* var det förbehållet att 1492 upptäcka Amerika. Han landsteg på Bahamaöarne och Antillerna. År 1502, på sin fjerde resa, befor han Sydamerikas nordöstra och norra sida, utan att likväl någon längre tid uppehålla sig vid land. Hans diktan och traktan gingo ju ut på att upptäcka en genomfart till Indien.

Hade Kolumbus då följt sina följeslagares råd att genomforska trakterna, så skulle Mejikos upptäckt bragt honom ny ära. Men han hade alltid sin resas stora hufvudmål för ögonen och försmådde att

* Hans rätta namn var icke Kristoffer Kolumbus, utan Gristoforo Colombo, och icke heller borde han kallas »genues», ännu mindre »genuesare», utan »genovan», emedan staden Genuas rätta namn är Genova. (Not af den sv. bearbetaren.)genom någon lockande vinst, hvilken den än måtte vara, låta förmå sig att öfvergifva sin plan.

Ännu i Kolumbi lifstid, år 1500, fann portugisen Alvarez Cabral Brasilien, och nu gjordes nästan hvarje år nya upptäckter.

Ojeda, Kolumbi oförskräckte följeslagare, fann Dariennäset, som förbinder Nord- och Sydamerika. Invånarne i denna trakt voro ett krigiskt folk; de förstodo att skickligt sköta båge och pil och, det värsta af allt, de nyttjade förgiftade pilar. Minsta sår medförde döden, så att Ojeda förlorade många af sitt folk. Han måste derför tänka på förstärkning och skickade en officer till Haiti att hemta sådan.

Bland de äfventyrare, som slöto sig till tåget, befann sig en man vid namn Vasco Numiez de Balboa, som hade smugit sig med på fartyget. Han var beskyld för ett svårt brott och löpte fara att dömas till döden. För att undgå repet anmälde han sig att få medfölja fartyget, men afvisades af kaptenen, emedan det var strängeligen förbjudet att medtaga några förbrytare från ön. Likväl lyckades det Balboa att få följa med. Han gömde sig i en tunna och fördes i denna om bord på fartyget. Först när man nått öppna sjön, kröp Balboa fram ur sitt gömställe. Kaptenen blef ond och hotade att landsätta Balboa på första obebodda ö, man anträffade; men hela besättningen lade sig så varmt ut för den listige mannen, att kaptenen ändtligen lät förmå sig att taga honom med.

* Uttal. Balbåa, med tonvigten på å.Så kom Balboa till en trakt, der han skulle förvärfva odödligt rykte. Snart lade han i dagen så utmärkta prof på mod, oförskräckthet och företagsamhet, att han utnämdes till anförare och ståthållare i en koloni, som han kallade Santa Maria.

På sina ströftåg förstod han att genom sitt vänliga uppförande göra indianerna så välvilligt stämda, att de gerna gåfvo honom allt. En gång, när han lät utdela ett antal guldbleck, råkade hans soldater i kif om delningen. En ung kazik märkte detta med förvåning. Han trodde sig lättast bilägga tvisten genom tvisteämnets undanskaffande, hvarför han skyndade att slå ut vågskålens innehåll, i det han utropade: »Hvad viljen I med det här skräpet! Om I ären så begärliga derefter, så vill jag föra er till ett land, som ligger sex solar härifrån och i vester begränsas af den andra oceanen, der man äter ur gyllene fat och dricker ur silfverbägare. Men till den färden masten I vara många.»

Den unge indianens ord voro en gnista, som satte spaniorernas roflystnad i ljus låga. Nu återvände Balboa till Santa Maria, hemtade förstärkning från Haiti och uppgjorde en plan att eröfra det så länge sökta landet.

Med guldlandet menade indianen det nuvarande Peru0, med den andra oceanen, sex dagsresor längre bort, förstod han Stilla hafvet eller Söderhafvet, hvar» tillvaro Kolumbus alltid anat.

* Uttal. Peru, med tonvigten på sista stafvelsen, och skrifves äfven så på spanska (El Peru). (Not af den sv. bearb.)Lockade af utsigten att vinna stora rikedomar, satte sig ett hundra sextio djerfva äfventyrare, under ledning af Balboa, i gång för att åt konungen af Spanien eröfra ett land, hvars like han ännu icke egde. Ett koppel af de blodhundar, hvilka spaniorerna begagnade i sina strider med de stackars nakna infödingarne, medfördes på marschen. Den unge kazi-ken höll sitt löfte och tjenstgjorde som vägvisare.

Hufvudsaken för Balboa var visserligen guldlandet i söder; men han hade äfven ett annat mål för ögonen, hvars uppnående syntes honom icke mindre vigtigt. Då, enligt vägvisarens berättelse, åt söder till ett annat verldshaf begränsade landet, förmodade Balboa med rätta, att detta var det haf, hvilket Kolumbus sökt i denna trakt, men icke lyckats finna, och på hvilket i rak kurs Ostindien kunde uppnås. Hoppet att göra en upptäckt, som misslyckats till och med för denne store man, tycktes honom, redan det, värdt de mödor, hvilka han nu gick att utsätta sig för.

Ansenliga berg, betäckta med urskog, måste öfverstiga®, djupa träsk och moras i dalarne genomvadas, emedan det i detta himmelstreck plägar under två tredjedelar af året regna nästan oupphörligt Ormar och stickmygg (mosquitos), bristen på friskt vatten och sund föda — allt detta gjorde färden till en af de besvärligaste, som någonsin företagits.

Befolkningen visade sig i början vänlig mot spaniorerna; med kazikerna var det lätt att sluta vänskapsförbund. Men ju längre man framträngde,desto mera krigisk blef vildarnes hållning. Lyckligtvis injagade skjutgevärens knall en så stor förskräckelse hos de indianska krigarne, att de grepo till flykten, fast öfvertygade, att de hade att göra med varelser, hvilka himmelens blixt och dunder stodo till buds.

Stort byte i guld föll vanligen i soldaternas händer, derjemte förstod Balboa genom sitt älskvärda väsen till den grad att vinna infödingarne» hjertan, att mer än tusen indianer frivilligt följde spaniorerna för att bära deras packning.

Dag för dag trädde nya hinder och faror i vägen. Spaniorerna tycktes ha kroppar af jern. Med oändligt tålamod och ståndaktighet röjde de hvarje hinder ur vägen, fördrogo hunger och törst och togo sig smidigt fram genom skogar, som knappast tycktes gångbara för vilddjuren. Öfver allt, der marschen var som besvärligast, gick Balboa i spetsen; ej en förtrytsam min grumlade hans muntra uppsyn, brist och omak bar han som den lägste bland sina soldater med det största lugn, och hans exempel utöfvade ett så mäktigt inflytande på hans följeslagare, att de utan knot följde honom, ehuru målet för deras marsch tycktes ligga i ett oöfverskådligt fjerran.

Ty redan hade af de sex solarne blifvit tjugufem, och ännu visade sig ingen ocean. Naturligtvis! Man hade, trots all ansträngning, mången dag icke kunnat framtränga längre än en mil. Ändtligen kommo de till ett högt berg, hvarifrån de enligt indianernas utsago skulle se det sökta hafvet ligga

framfor sig. Denna anblick måste den entusiastiske Balboa först af alla förskaffa sig, så att äran af en så vigtig upptäckt icke måtte beröfvas honom af någon af hans följeslagare. Han befalde sitt folk att stanna nedanför berget och först på ett gifvet tecken följa honom. Derpå besteg han toppen. Och si! der låg det vida verldshafvet för hans berusade blickar och vältrade från ett oöfverskådligt fjerran, från den yttersta horisonten, sina böljor. Han bredde ut. armarne, föll på knä och tackade under varma glädjetårar Gud, som fört honom ända dit. Hans följeslagare kunde nu icke längre lägga band på sig. Alla skyndade upp för berget för att med Balboa dela glädjen öfver en så vigtig upptäckt. Det var den 25 september 1513.

Derpå skyndade Balboa ned till stranden, gick med höjdt svärd och fladdrande fana ända till bröstet ut i hafvet och tog det i besittning för den spanska kronans räkning. »Jag kallar er alla till vittnen», utropade han, »att jag ställer detta vidsträckta haf med alla dess öar och kuster under den spanske konungens herravälde.»

Den punkt af Söderhafvet, der dessa mycket sägande ord uttalades, kallas ännu i dag med det namn, Balboa gaf den: S. Miguelvikon.

Äfven här förstod den kloke anföraren genom sitt redliga uppförande att göra sig indianerna bevågna; de tillförde honom lifsmedel i mängd, skänkte honom guld och perlor och till och med räddade honom ur lifsfara, då han

med några dumdristigakamrater på lätta kanoter vågade sig för långt ut i hafvet på upptäcktsfärd.

Öfver allt bekräftades sagan om det rika guldlandet, som skulle ligga söderut, men var uppfyldt af talrika vilda stammar och beherskades af en mäktig konung. Denna omständighet förmådde Balboa att vända om och först hemta förstärkning. I början af år 1514 var han tillbaka i sin koloni Santa Maria, öfverhopad med stor ära och ännu större rikedomar.

Balboa skickade nu till konungen af Spanien en skänk i guld, sådan denne ännu icke erhållit från något af sina nya länder, och bad om ståthållarskapet öfver Darien och förstärkning af sin lilla truppstyrka. Man kan tänka sig konungens förtjusning! Men nu visade sig den misstrogne monarken ännu en gång rätt trångbröstad. Balboa var honom en allt för företagsam ande för att anförtro honom "styrelsen öfver de af honom upptäckta länder. Man beslöt derför att visserligen med största ifver fullfölja företaget, men på samma gång — skicka en annan man till Santa Maria, hvilken i Balboas ställe skulle öfvertaga ståthållarskapet.

Pedrarias hette den man, som var utkorad att afsätta Balboa och sjelf öfvertaga ståthållarskapet öfver Darien. Han var en dugtig krigare, men af oädla tänkesätt och full af låga ränken Med femton sjödugliga fartyg och 1,200 soldater begaf han sig till den nya verlden, och 1,500 adelsmän inskeppade sig frivilligt med honom» Ryktet hade nemligen utmålat dessa länders rikedom i så hjerta färger, atti Spanien en sägen gick, att man endast behöfde kasta ut ett nät i hafvet för att fiska guld.

Då flottan korn in i Darienviken, skickade Pe-drarias en af sina officerare till Balboa för att meddela honom hans afsättning. Man hade trott, att den högt berömde mannen fråssade i öfverflöd i ett af guld prunkande palats. Men hur skulle icke den utskickade Spanioren finna sig besviken i sina förväntningar! Han fann den hederlige, redbare Balboa klädd i en grof linnetröja, i lika simpla benkläder och skor af flätad bäst och som bäst sysselsatt att med några indianers tillhjelp täcka sin torftiga koja med rör. Den förvånade officeren hade svårt att tro, att den man, hvilken han fann så tarfligt klädd och sysselsatt med ett så lågt arbete, verkligen var den berömde Balboa. Men han öfvertygade sig snart, att han funnit den rätte. Balboa fann sig i konungens orättvisa åtgärd, ehuru hans soldater ansatte honom att han skulle göra sin rätt gällande med vapen i hand. Men långt ifrån att vilja besvara orättvisa med otrohet förklarade han, att han och hela kolonien underdånigt underkastade sig de kungliga befallningarne.

Men nu visade sig den nye ståthållaren i all sin uselhet. Han anklagade Balboa för ett uppdiktadt brott och dömde honom till döden. Hela kolonien bad med en mun för honom, men förgäfves! Och så fick man till sin stora förvåning och ännu större sorg se en man, som måste anses för den skickligaste bland befälhafvare, offentligt afrättas!Bland alla Balboas soldater var ingen modigare och företagsammare än en spanior vid namn Pizarro, hvars namn for all framtid är förknippadt med »Guldlandets» (Perus) upptäckt.

ANDRA KAPITLET.

Ett vigtigt förbund.

Balboas usle mördare fann ej de skatter, han hoppats anträffa. Hans soldater, som han icke förstod att hålla i tukt, genomströfvade som röfvare landet, plundrade vildarne och uppförde sig så våldsamt, att alla de goda och trogna vänskapsförbund, som Balboa stiftat med kazikerna, ögonblickligen för-derfvades. Ståthållaren var för feg att sjelf våga ett företag och för afundsjuk att hjelpa andra dertill. Sålunda lågo alla upptäcktsresor nere under flera år, tills slutligen tre män erbjödo sig att på egen bekostnad företaga en färd till det så mycket omtalade och efterlängtade landet. Detta kunde icke ståthållaren förhindra.

Den främste bland de tre, hvilken det var förbehållet att utföra bragder, stora och lysande som en Alexanders, var den ofvannämnde Pizarro.Francisco Pizarro var af tvifvelaktig härkomst. Hans försumliga föräldrar hade icke ens i barndomen brytt sig om honom, så att han hvarken fick lära läsa eller skrifva. Såsom gosse vaktade han svin för att förtjena sitt uppehälle. Då han mognat till yngling, väcktes hans själfständighetskänsla och håg att se sig om i verlden. Han begaf sig till Italien, lät värfva sig till soldat, inskeppade sig derpå till Amerika och tågade med Ojeda, som gjorde honom bekant med Cortez, Balboa och andra. Den sistnämnde följde han ofta på hans tåg,

hvarvid han redan såsom iinderanförare ådagalade utmärkta prof på förstånd och tapperhet.

Den andre i förbundet var hans vapenbroder Diego d'Almagro*. Denne var ett hittebarn, d. v. s. han hade som litet barn af sin mor, antingen till följd af onaturlig kärlekslöshet, eller emedan hon helt och håller saknade förmågan att lifnära honom, blifvit utlagd på en kyrktrappa eller utanför ett barnhus och öfverlemnad åt främmande menniskors barmhertighet. Slumpen förde ynglingen till Amerika, der han blef temligen förmögen. I mod, ståndaktighet och outtröttlig företagsamhet var han sin bundsförvandt Pizarro lik; i ädelmod och redbarhet lemnade han honom långt efter sig.

Den tredje i klöfverbladet var en prest, vid namn Hernando de Luque, som förfogade öfver ansenliga penningsummor och erbjöd sig att försträcka medlen till eröfringsexpeditionen, kosta hvad den ville.

* Uttal, med tonvigten på första stafvelsen.Almagro lofvade likaledes att använda hela sin förmögenhet på företaget, och Pizarro, som icke egde något annat än sina friska lemmar och framstående förståndsgåfvor, erbjöd sig i utbyte att öfvertaga den svåraste posten, nemligen anförarskapet. Almagro skulle då och då tillföra honom trupper, och den eröfrade egendomen skulle fördelas lika mellan alla tre. Sedan de trenne bundsförvandterna väl kommit öfver ens om vilkoren, uppsattes och under-skrefs ett kontrakt.

Den 14 november 1525 seglade Pizarro med ett fartyg och 113 man söderut. Han anträdde färden just vid den olämpligaste årstiden och hann på 70 dagar knappt så långt, som ett godt fartyg i våra dagar på 70 timmar. Flere af manskapet fingo febersjukdomar, det började lida mot slutet med provianten, men öfver allt visade sig krigiska folkstammar, som motsatte sig landstigningen. Pizarro insåg snart, att under dylika förhållanden resans mål var förfeladt; utan större hjelptrupper var det icke möjligt att upptaga striden med de hoptals utefter strän-darna kringströfvande, välbeväpnade indianerna. Man beslöt att på en ö, kallad Gallo, invänta Almagro, som skulle infinna sig med manskap och proviant.

Men den väntade hjelpen uteblef, hvarför nöd och umbäranden snart instälde sig. Trots sin öfvertalningsförmåga öfvergafs fältherren af nästan allt sitt manskap, »Vänner och kamrater!» utropade han, »här ligger Peru, der Panama* i sin fattigdom. Må

* Uttalas Panama, med tonvigten på sista stafvelsen, och skrifves äfven så på spanska. (Not af den sv. bearbet.)

hvar och en af er välja, hvad som passar för en-spansk hjelte. Hvad mig beträffar, begifver jag mig söder ut!»

Endast 13 af hans folk och en mulatt, idel beslutsamma våghalsar, stannade hos honom. Han beslöt att hålla ut med dessa fjorton modiga kamrater, i den vissa förhoppningen, att hans lycka och hans bundsförvandters ifver icke skulle lemna honom i sticket.

Som ön led brist på färskt vatten, så förlade Pizarro efter några veckor sitt qvarter till en o, som han förut upptäckt och gifvit namnet Gorgona. På en af trädstammar timrad båtverk stälde man öfverfarten, utan att ana, att man nu råkat i ett flera månaders fängelse. Till all lycka var denna ö bebodd af ätbara fogelarter och ur marken framqvälde uppfriskande källor.

Det första spaniorerna företogo var byggandet af en båt, som de ämnade använda till fiske. De lyckades härmed, och Pizarro sjelf blef den ifrigaste fiskaren. Hvarken den qväfvande hettan eller de dagliga regnskurarne eller de smärtsamma styngen af de luften förmökande insekterna kunde förmå honom att vara sysslolös. Dagligen genomströfvade han skogarnes täta snår, och det bästa bytet han lyckades få gaf han sina kamrater. Då några bland dem snart efter ankomsten sjuknade och blefvo alldeles kraftlösa, kommo anförarens, hvars kropp tycktes vara af jern, kloka omsorger dem väl till pass. Sju långa,, ängsliga månader gingo till ända,och ännu lät intet frälsande fartyg se sig. I denna sin nöd fattade de beslutet att anförtro sina lif åt några hopbundna bjelkar, dermed våga sig ut på hafvet och försöka, om icke de möjligen kunde uppnå fastlandet.

De voro just som bäst sysselsatta med sitt arbete, uppfylda af bekymmersam ovisshet, huru vida den eländiga farkosten vore duglig till en längre färd, då de till sin outsägliga glädje varsnade ett fartygs hvita segel; detta fartyg höll kurs på ön, och om en stund kastade det ankar utanför den samma. Ännu större blef deras glädje, då

det visade sig, att detta fartyg utsändts från Panama, af Almägro, hvilken ändtligen lyckats af ståthållaren utverka sig tillåtelsen dertill.

I befrielsens ögonblick glömde dessa ovanliga mennskor allt, hvad de utstått. Fastare än någonsin voro de beslutna att uppsöka guldlandet.

TREDJE KAPITLET.

Guldlandets upptäck.

Efter tjugu dagars färd, i slutet af 1526, anlände Pizarro till Perus kust. Hur förvånades icke spaniorerna, då de sågo framför sig en stad af stortomfång och tätt befolkad. På en landstigning i fiendtlig afsigt var icke att tänka, så mycket mindre på att här fatta fast fot.

Invånarne i staden Tumbez — detta var den indiska stadens namn — kommo nyfikna ned i hamnen för att taga i betraktande blekansigtenas stora simmande hus. De medförde lifsmedel och inbjödo vänligt de främmande gästerna att besöka staden.

Spaniorerna brunno af begär att följa denna inbjudning för att få sina roflystna händer fulla med landets skatter; men Pizarro ansåg det rådligast att gå försigtigt till väga och sände derför först en spanior och mulatten på rekognoscering. Peruanerna visste icke rätt, hvilken af de båda de mest skulle beundra, den hvite europeen eller den svarte afrikanen. Till sist togo de i tu med negern för att tvätta honom hvit, hvilket till deras stora förvåning icke lyckades dem.

Pizarro nöjde sig med att mot några europeiska småsaker af ringa värde tillbyta sig en mängd guld-och silfverkärl och medtog ett par peruaner, hvilka han ämnade låta undervisa i spanska för att framdeles kunna använda dem som tolkar. Efter tre mödosamma och nästan förgäfves förspilda år var han 1527 tillbaka i Panama.

Då man insåg, att det började företaget kräfde mer än dubbelt, hvad de tre förfogade öfver; då vidare ståthållaren icke kunde bevilja något understöd och intet egentligt godkännande af landeröfringen förelåg, kom presten Luque på den tanken att läggasaken för konungen. Pizarro, såsom den skickligaste och mest oförtrutne, försågs med nödiga medel och afreste till Spanien. Han uppträdde vid hofvt i med en värdighet, hvilken förvånade dem, som kände hans låga härkomst och dåliga uppfostran. Af sina utståndna vedervärdigheter gaf han en rörande, af Perus rikedomar en lockande skildring. Till bevis på sanningen af sina skildringar framlade han de medförda profven.

Karl och hans ministrar råkade vid denna beskrifning i den lifligaste beundran. Pizarro erhöll icke allenast den önskade fullmakten att eröfra det peruanska riket, utan äfven värdigheten af ståthållare, öfverdomareembetet i Peru skulle enligt öfverenskommelse lemnas åt Almagro, men Pizarro anhöll äfven om detta embete för sin person, och kejsaren beviljade hans bön. Denna bakslughet var första orsaken till, att Almagro sedermera blef så fiendtligt stämd mot Pizarro. Presten Luque blef utnämnd till biskop i Tumbez. Pizarro lofvade mot dessa titelförläningar att, utan allt tillskott af den spanska regeringen, på egen bekostnad sörja för fartygens utrustning, liksom för företaget i sin helhet.

Cortez, som just vid denna tid befann sig i Spanien, hade icke väl hört talas om företaget, förr än han genast förskotterade sin gamle krigskamrat en ansenlig summa och efter bästa förmåga bistod honom med råd och dåd.

Inemot 100 personer, deribland Pizarros styfbröder, Hernando, Juan och Gonzala, samt hans half-broder Francisco Alcantara*, hvilka under tidernas lopp gjorde honom stora tjenster, slöto sig i Spanien till honom. Väl anländ till Mejikanska vikens farvatten, styrde han genast kurs på Dariennäset, landsteg, värfvade ytterligare omkring 90 soldater och begaf sig nu med sin här till Panama. Den glädje, Almagro erfor öfver hans återkomst och den lyckliga utgången af hans beskickning, förvandlades snart till ovilja, då han fick veta, hvilken trolöshet Pizarro gjort sig skyldig till gent emot honom. Först afsade sig den hederlige Almagro med afsky all vidare gemenskap med en man, som gjort sig skyldig till ett oredligt förfarande gent emot honom, och det var först på Luques föreställningar Almagro åter lugnade sig, så att ett nytt fördrag kunde ingås.

Med tre fartyg och 190 man inskeppade sig Pizarro; bland manskapet befunno sig 29 ryttare. Med denna ringa styrka, men med ett mod, som ersatte tusen, gick Pizarro i januari år 1531 under segel. Efter 13 dagar landade han vid den peruanska kusten. I tillit till sina kanoner och musköter och sina 36 hästar, hvilka för infödingarne voro en underbar företeelse, använde han icke några af Cortez' försigtighetsmått, utan bröt som ett utsvultet lejon in bland den förskrämda hjorden. Indianerna flydde och äfventyrarne plundrade deras kojor, der de funno icke allenast lifsmedel i mängd, utan äfven en myckenhet råämnen till silfver- och guldsmycken samt olika

* Uttal. Alcantara, med tonvigten på andra stafvelsen.sorters ädelstenar. Sedan man fått kännedom härom, blef det Almagro i Panama lätt att värfva en mängd nya rekryter och skicka dem till Pizarro.

Med en oförvägenhet, hvartill man knappt skådat maken, fortsatte Pizarro sitt tåg. Fruktan och fasa gingo före honom och fördrefvo infödingarne. Vid floden Piura anlades den första kolonien och erhöll namnet San Miguel de Piura.

Nu förde vägen öfver Andernas bergsmur. Sti-garne öfver klipporna voro i allmänhet så smala, att ryttarne måste sitta af och leda sina hästar vid tygeln; ett enda felsteg, och både häst och karl hade störtat ned i det fasansfulla djupet. Nedstigningen utför bergets andra sida var mindre farlig; utan uppehåll tågade nu Pizarro framåt.

Med ett så våldsamt tillvägagående hade det väl varit omöjligt att i ett folkrikt land, som sträckte sig omkring 200 mil längs hafskusten, med några hundra man framtränga så långt och till sist eröfra det, om icke just vid denna tid riket varit splittradt af en inre strid. Kort före spaniorernas ankomst hade landets inka, d. v. s. konung, äfven kallad solens son, vid namn Huana Capac, dött. I sin härsklystnad hade han ansett sitt rikes gränser för trånga och derför eröfrat det angränsande landskapet Quito och gift sig med den besegrade furstens dotter. Detta stred mot lagarne, ty han hade redan en gemål. Med sin första hustru hade han en son vid namn Huascar, med sin andra hustru en yngre son vid namn AtahualpaEnligt faderns önskan skulle båda sönerna mellan sig dela hela riket; men detta ville icke Huascar, och derför rasade i det olyckliga riket broderkriget. Huascar hade för sig lagarne och folkets röst, Ata-hualpa åter hade på sin sida en mäktig här af öfvade krigare, hvilken hans far efterlemnat åt honom i Quito. Utgången kunde icke länge bli tvifvelaktig: rätten måste vika för styrkan. Atahualpa segrade och Huascar blef hans fånge.

Denna tvedrägt hade Pizarro att tacka för, att man lät honom intränga så djupt i landet utan att göra honom motstånd. Så snart Huascar fick höra talas om de främmande männen, skickade han Pizarro sändebud med anhållan om hjelp. Atahualpa, som befarade obehagliga följder, skickade likaledes bud till Pizarro och försökte genom rika skänker att vinna hans vänskap. Till Atahualpa sände Pizarro det svaret, att han var beredd att bistå honom, men först måste han tala med honom, ty han var en stor konungs sändebud och hade vigtiga saker att afhandla med honom.

Atahualpa anvisade de främmande gästerna till bostad i den peruanska staden Capamalca några offentliga byggnader af sten, som det tycktes soltempel och palats, och lofvade att följande dag besöka lägret.

Pizarro förvandlade så fort som möjligt de fasta stenmassorna till en förskansning, lät gräfva en graf framför den samma och planterade två kanoner framför ingången.FJERDE KAPITLET.

Inka tillfångatagen. — Pizarros löfte.

Pizarro hade tagit Cortez till förebild; att efterhärma honom och hans tillfångatagande af Monte-zuma var hans varmaste önskan, och inkas tillitsfulla godmodighet gjorde utförandet lätt.

Inka infann sig med stor prakt. I spetsen gick ett tåg af unga adelsmän, derpå följde inka, buren på en bärstol och klädd i en dyrbar mantel af glänsande dunfjädrar efter tropiska foglar. Honom följde de förnäme, rikt klädda, och på båda sidor om tåget gingo sångare och dansare.

Hvad inka sade, var så förståndigt, att en menniskovän skulle erfarit stor glädje öfver denne aktningsvärde halfvilde; men Pizarro såg endast guldet och sökte en förevändning, att taga inka till fånga.

Det var tolken omöjligt att för fursten förklara allt på det peruanska språket. Så mycket förstod likväl inka, att

han måste afträda sitt herravälde till en annan inka. Med värdighet svarade han:

»Jag anser det för en ära att blifva en vän till den store konungen på andra sidan vattnet, men känner ingen böjelse att bli hans undersåte».

Då vinkade Pizarro med en hvit bindel. Ett kanonskott affyrades, ryttarne kommo framrusande, värjorna blottades och indianerna öfverföllos. Enobeskriflig förskräckelse bemäktigade sig peruanerna; alla flydde, och på några få minuter var en här på kanske 30,000 man, som stod kringspridd, på slätten, bortskrämd af några skott, likt en flugsvärm genom ett slag på bordet. Inka sjelf förblef lugnt sittande i sin bärstol, utan en aning om det öde, han gick till mötes. Först; då han Släpades bort af råa spaniorer, kom ett slags stum bedöfning öfver honom. Han grät, darradp och visste icke, hvad han skulle göra, hvad han skulle säga.

Spaniorerna skyndade under tiden till konungens palats, der de gjorde en stor mängd föremål af guld eller silfver till sitt byte, som de triumferande förde med sig till lägret.

Då Atahualpa såg, hur girigt hans fiender gräfde i guldet, kom han på den tanken att genom tillfredsställandet af denna deras roflystnad köpa sig friheten. Han erbjöd sig att låta med denna gula metall fylla, lika högt som han sjelf räckte, det rum, der han hölls fången, om Pizarro i utbyte återgåfvo honom friheten. Likaledes erbjöd sig inka att låta med silfver fylla två angränsande mindre rum.

Spaniorerna häpnade öfver detta, som de trodde, skrytsamma: löfte, ty rummet var sju meterlångt och sex meter bredt. Pizarro gick naturligtvis in på inkas förslag, drog på den afgifna höjden upp ett rödt streck och lofvade skriftligt, att han skulle skänka Atahualpa friheten, så snart denne uppfylt sitt löfte.

Nu skickade Atahualpa ut snabblöpare kring

sitt vidsträckta rike, hvilka uppfordrade hans undersåtar att inom två månader aflemna alla sina förråd af guld och silfver. Helt visst hade det varit peruanerna en lätt sak att försvara sig mot de få spaniorerna och förjaga dem ur landet; men deras kärlek till sin inka förmådde dem att villigt foga sig, och så anlände om några veckor dagligen lastdragare, som kommo släpande med guld- och silfver-föremål, husgeråd, redskap o. d., hvilka ofta hade en vigt af tjugufem, ja, ända till fyratio kilo. Likväl förgingo de två månaderna, utan att rummet blifvit fyldt till strecket.

Pizarro låtsade, som vore han vredgad deröfver, och beskylde Atahualpa att med afsigt förlänga det bestämda anståndet med löftets uppfyllande endast för att gifva peruanerna tid att samlas. Inka, som förvånades öfver dessa förebråelser, föreslog Pizarro att skicka några af sitt folk till hufvudstaden Cuzco för att öfvertyga sig, hur peruanerna ansträngde sig att uppfylla sin inkas befallningar. På beskyllningen, att peruanerna tänkte öfverfalla spaniorerna, svarade den gode inka förvånad:

»Huru? Hvad frukten I? Hafven I icke mig, mina qvinnor och barn i ert våld? Äro vi icke en tillräcklig underpant, att ingen af mitt folk gör er något för när?»

Emellertid hade Huascar, som ännu hölls fången af Atahualpas folk, hört omtalas spaniorernas lystnad efter guld och broderns löfte. Då skickade han bud till Pizarro och erbjöd $ig att lemna ännu

mycket mera guld än brodern, om Pizarro ville förhjelpa honom till sin rätt. Atahualpa, som fick kännedom härom, blef orolig och gaf nu befallning att döda Huascar. Inkas vilja uppfyldes, och snart nådde underrättelsen om Huascars mord Pizarros öron, hvarigenom han fick en kärkommen förevändning att bryta sitt ord. När nemligen efter långvarigt sammansläpande rummet var ända till strecket fyldt med guld och inka bad att bli frigifven, meddelade honom Pizarro till hans stora fasa, att han under inga omständigheter kunde släppa en brodermördare.

Under tiden anlände till Capamalca underrättelsen, att Almagro med 150 man landat i San Miguels hamn för att tillföra sin förbundne hjelptrupper. För Pizarro var denna hjelp välkommen. Men då soldaterna fruktade, att Almagros krigare kunde begära att få vara med och skörda der de icke sått, pockade de på skattens skyndsamma delning.

För att underlätta denna delning nedsmältes allt husgeråd och all redskap af guld; endast de konstnärligt utförda föremålen lemnades orörda.

En dag gåfvo trumpetstötar signalen, att delningen begynte. En femtedel af det hela lade man, enligt det gängse bruket, å sido för konungens räkning. Enligt trovärdiga meddelanden var Pizarro dervid så samvetsgrann, att han ofta sprang upp från stolen för att plocka upp små guldstycken, som sprungit af, och lägga dem till den kungliga andelen. Man skrattade åt denna noggrannhet, menderför lät han sig icke bekomma. »Jag skulle», sade han, »taga upp dessa småbitar med munnen, om jag icke längre hade några händer». Derpå erhöllo Pizarro, hans bröder och de öfriga officerarne, hvar och en efter den värdighet han beklädde, sin andel. Af de öfrige erhöll hvarje ryttare åtta tusen, hvarje man af fotfolket fyra tusen guldpesos. (En guld-peso gäller ungefär 37 kr.)

För Almagro och hans folk hade Pizarro bestämt 20,000 pesos (omkring 740,000 kr.), en i och för sig ansenlig, men i förhållande till bytet mycket ringa summa. Då Almagro icke var belåten dermed, gaf denna delning ny anledning till tvistigheter, hvilka sedermera i hög grad förvärrades. Med en andel af bytet, hvilken belöpte sig till millioner, sände nu Pizarro sin broder Hernando till Spanien. Till honom slöto sig de, hvilka, nöjda med sitt byte, nu ämnade föra ett fridfullt lif i Spanien.

Hernando hade alltid visat sig vänlig och aktningsfull mot inka. När han nu kom för att taga afsked, utropade derför inka sorgset: »Du öfvergifver mig, höfding? Då är jag förlorad! Under din frånvaro skola helt visst Tsterbuken' och 'Den enögde' låta döda mig!» — Med Isterbuken menade han den kunglige skattmästaren, med Den enögde Almagro. Atahualpas aning skulle kort efter Hernandos afresa komma att uppfyllas!

För Pizarro hade hans fånge redan länge varit en besvärlig gäst. Han sökte efter en utväg att under sken af rätt skaffa Atahualpa ur verlden, så

mycket mera, som han ansåg sig personligen förolämpad af honom. Af alla européernas konster beundrade nemligen inka ingen så mycket, som konsten att läsa och skrifva. Det framkallade hans högsta förvåning, då han såg, med hvilken lätthet man genom denna konst kunde meddela en annan sina tankar. Han visste icke rätt, hvad han skulle tro, antingen denna färdighet var spaniorerna medfödd eller förväfvad genom undervisning och öfning.

För att vinna visshet i saken bad han en af soldaterna, som bevakade honom, att på hans tumnagel skrifva namnet på sin gud. Nu visade Ata-hualpa sin tumnagel för alla, som kommo in i rummet, och frågade, hvad det hade att betyda. Med förvåning hörde han, att alla nämnde samma ord. Pizarro kom just på besök. Atahualpa bad äfven honom att läsa, hvad som stod på nageln. Nu hade, som vi veta, Pizarro hvarken lärt läsa eller skrifva, hvarför han råkade i stor förlägenhet öfver inkas begäran. Från detta ögonblick föraktade honom Atahualpa, ty han insåg, att konsten att läsa och skrifva var inlärd, och att den, som icke kände den, måste vara en menniska utan uppfostran. Pizarro å sin sida kunde icke smälta förtreten att se sig föraktad af en indian. Han sökte tillfälle att i blod aftvå denna smälek.

En krigsrätt tillsattes, alla möjliga anklagelser gjordes, vittnen hördes, korteligen en formlig process inleddes. De fiendtligt stämda domarena, i främsta rummet Pizarro och Almagro, funno Ata-hualpa skyldig och dömde honom till döden på bålet.

När domen förkunnades för inka, bleknade han af förskräckelse, tårarne störtade ur hans ögon, han kastade sig för Pizarros fötter och bönföll om nåd. Till och med bland domarena voro ej få, som högt uttalade sin afsky öfver den tillämnade mordgerningen; men likafullt befalde Pizarro, att domen ännu före solnedgången — man skref den 29 augusti 1533 — skulle fullbordas.

Fältpresten Vincenzo Valverde följde den olycklige till afrättsplatsen och lofvade honom någon lindring i straffet, om han antoge de kristnes tro och läte döpa sig. Inka ingick derpå; han blef döpt och — strax före förbränningen — strypt vid pålen.

FEMTE KAPITLET.

Striden om staden Cuzco.

Då underrättelsen om det omätliga byte, som gjordes i Peru, hastigt spreds i alla spanska kolonier, erhöll Pizarros armé nästan hvarje månad ny förstärkning. Pizarro beslöt derför att anträda marschen till Cuzco, peruanernas hufvudstad.

I början af september 1533 uppbröt den af omkring 500 man bestående hären i sydlig riktning till

den peruanska residensstaden. Den 14 november skådade spaniorerna för första gången Cuzcos dal; om några dagar var staden i deras våld och gaf så rikt byte, att hvarje gemen soldat, ehuru man nu var långt fler än vid den första delningen, åter erhöll 300 pesos. Derför voro ock spaniorerna belåtna och vid godt lynne: sång och musik ljödo från morgon till afton i lägret, och pengarne hade knappast något värde mera. Gemene man kastade tärning på trumskinnen om summor, som konungar skulle dragit i betänkande att sätta på spel.

Emellertid hade Hernando Pizarro anländt till Spanien och af inkas lösepenning öfverlemnat den åt konungen anslagna delen. Hela Spanien förvånades öfver den rika skatten, och hofvet äflades att med hedersbetygelser öfverhopa öfverbringaren deraf. Han utnämndes till riddare af San Jago, en ära, som spanska adelsmän af de äldsta ätterna pläga vara stolta öfver. Hans broder Francisco och Alma-gro blefvo icke heller glömda. Den förstnämnde erhöll bekräftelse på sin värdighet såsom ståthållare i Peru; Almagro erhöll den honom af Pizarro utlofvade värdigheten såsom underståthållare och dessutom ett eget, oberoende ståthållarskap öfver en landsträcka på två hundra mil, söder om Pizarros område, hvilken han likväl först måste eröfra.

Då dessa underrättelser nådde Peru, var ingen gladare än Almagro, som hittills alltid trott sig tillbakasatt; han blef så mycket gladare, som det vid närmare undersökning visade sig, att redan Cuzcohörde till Almagros område. Pizarro kände sig ingalunda hågad att afstå den värdefulla platsen, under det Almagro hårdnackadt stod på sin rätt. Man tog saken hett; afunden sporrade båda att genomdrifva sina förmenta anspråk. Båda understöddes af anhängare, och redan tycktes det ögonblick vara inne, då ett ödesdigert broderkrig skulle komma att upplåga.

Lyckligtvis hade de båda anförarne en allt för hög tanke om hvarandras egenskaper och betydelse för att icke önska, att saken måtte komma till ett fredligt afgörande. Pizarro visade sig såsom den mest eftergifne, och Almagro, trohjertad som han var, lät förleda sig att sätta tro till den andres förslag. Alltså bestämdes det, att Almagro skulle försöka eröfra de södra länderna, och visade det sig sedan, att dessa länder icke vore nog stora eller rika, skulle Pizarro åt honom afstå en del af Peru. Almagro anträdde nu tåget öfver de vildaste och högsta bergskedjorna till Chile.

Omkring 600 spaniorer följde hans fanor och inemot 15,000 peruaner slöto sig till ett eröfringståg, som hörde till de besvärligaste och otacksammaste, hvilka någonsin blifvit företagna. Af guld fann man endast föga, och folket var så krigiskt, att det ännu icke var att tänka på att kunna grunda några kolonier.

Under Almagros frånvaro ordnade Pizarro styrelsen i Peru och lade, trettondagen år 1535, grunden till en ordentlig hufvudstad, det nuvarande Lima.Länderier och infödingar fördelades på det gamla sättet. Många officerare spredo sig med små truppafdelningar rundt landet, dels för att lära känna dess inre, dels för att söka guld. Af denna inbillade säkerhet, hvari spaniorerna invaggade sig, begagnade sig Manco, en broder till den af Atahualpa mördade inka Huascar.

Han samlade i hemlighet en indiansk här på 200,000 krigare och stod en dag, till förskräckelse för de öfverraskade spaniorerna, som till högsta befälhafvare hade Hernando och Juan Pizarro, framför Cuzco. Fem månader varade belägringen. Den lilla spanska besättningen ansattes så hårdt, att den var nära att dö hungersdöden; Juan Pizarro blef vid ett utfall dödligt sårad.

Då infann sig plötsligt en man, hvilken vi lemnat på Chiles dammiga fält, nemligen Almagro, Pizarros förbundne. Då det vilda Chile på intet sätt kunde jemföras med det rika, vackra Peru, så trädde det fördrag i kraft, enligt hvilket den gamla hufvudstaden Cuzco skulle tillfalla Almagro. Till hvarje pris sökte derför denne att sätta sig i besittning af staden. Först slog han peruanerna och jagade dem på flykten, derpå inträngde han i staden, tog de båda bröderna Pizarro till fånga och förklarade Cuzco såsom hörande till sitt område.

Almagros vänner rådde honom att låta halshugga fångarne, framrycka raka vägen till Lima och utrota

ståthållaren och hela hans anhang. Men detta ville den gode mannen — vare det sagdt tillhans heder — på inga vilkor höra talas om. Han förklarade, att han icke skulle taga ett steg öfver gränserna för sjelfförsvar, för att icke vara skyldig till det blod, som skulle komma att flyta i det nu oundgängligt vordna inbördeskriget. Med detta beslut stannade han i Cuzco för att afvakta, hvad Francisco Pizarro nu skulle besluta sig för. Då denne fick veta Almagros återkomst, sina bröders fångenskap, förlusten af hufvudstaden — då han erhöll alla dessa sorgliga underrättelser, hade det icke varit att undra på, om han blifvit modfäld.

Men han kände Almagros trohjertade heder och sin egen outtömliga förslagenhet, och på båda bygda han den förhoppningen, att han skulle lyckas till sin fördel ordna äfven denna affär. Som han väntade förstärkningar från Panama, var det af högsta vigt for honom att vinna tid och hålla sin medtäflare i overksamhet så länge, tills han sjelf blefve honom vuxen eller kanske till och med öfverlägsen. Det var den förslagne mannen icke svårt att anlägga förställningens mask, och Almagros lättrogenhet kom honom till mötes på halfva vägen.

Pizarro låtsade alltså, som hade det varit hans önskan att genom en uppgörelse i godo få ett slut på stridigheterna, och Almagro var genast beredd att träda i underhandling med honom. Pizarro förstod så skickligt att draga ut Underhandlingarne på längden, att han fullständigt uppnådde sin afsigt att vinna tid. Än lät han förstå, att han var hågad att ingå på Almagros fordringar, än gjorde han nya in-vändningar, hvilka hans ärlige motståndare alls icke kunnat förutse. Sålunda gingo flere månader, utan att från Almagros sida det minsta företogs mot honom.

Under tiden drog Pizarro till sig de ansenligaste förstärkningar i manskap och krigsförnödenheter och såg sig om efter en lämplig man, som han kunde ställa i spetsen för hären. För att erhålla en honom troget tillgifven, pålitlig och modig anförare beslöt han sig för en ny trolöshet. Han fortfor nemligen att hyckla försoning och föreslog att hänskjuta deri olycksaliga tvisten till konungens afgörande. Almagro ingick på förslaget att släppa den fångne Hernando Pizarro, på det att denne såsom deras gemensamme fullmäktige måtte begifva sig till Spanien för att personligen öfverlemna angelägenheten till konungens afgörande.

Men hvad hände nu? I stället för att resa till Spanien samlade Hernando 700 man under sin fana och vände sig mot Cuzco. Almagros här räknade endast 500 man. Den 25 april 1538 kom det till en blodig slagtning, hvari Pizarro blef segrare. Den gamle, sjuke, 75-årige Almagro blef tillfångatagen och förd till Lima.SJETTE KAPITLET.

Den, som utgjuter menniskors blod, hans blod skall ock af menniskor utgjutet varda.

Man anklagade den gamle Almagro för högförräderi, d. v. s. brott mot landets lagstiftande makt. Förgäfves försäkrade Almagro, att han aldrig haft för afsigt att göra intrång på sin forne bundsförvandts herravälde, utan att han bemäktigat sig staden Cuzco endast derför, att den tycktes honom ligga inom de gränser, konungen anvisat honom. Men förgäfves! Man brydde sig icke om hans invändningar, utan dömde honom till döden. Med en tapper riddares ståndaktighet gick han afrättningen till mötes. I sitt testamente insatte han sin ende son samt konungen till arftagare af hans egendom och rättigheter.

Nu såg sig Pizarro utan medtäflare och styrde och stälde som en verklig tyrann. Alla den afrättade Almagros vänner lät han försmäkta i fattigdom, under det han med egodelar öfverhopade sina egna anhängare. Men endast fyra år fick han stå på höjden af sin makt, ty redan några månader efter Almagros död drogo sig hotande ovädersmoln tillsammans öfver honom.

Hernando Pizarro, som genom en stor skänk fick tillträde till konungen för att rättfärdiga mordetpå Almagro, qvarhölls och dog förmodligen i fängelse. Gonzala Pizarro, som med 340 soldater och 400 indianer försökte upptäckten af landet på andra sidan Anderna, hade otur. Indianerna omkommo alla samman; af spaniorerna återvände endast 80 och visste att skjuta hela skulden till sitt öde på bröderna Pizarro. Dertill kom att alla missnöjde slöto sig kring unge Almagro, en ståtlig och behjertad man, nästan dagligen sammanträffade hos honom och smidde planer till tyrannens undanrödjande.

»Chile-folkets», såsom man kallade Pizarros motståndare, talrika sammankomster förblefvo naturligtvis icke obemärkta. Ståthållaren tillbakavisade likväl med stolt tillförsigt hvarje vänlig varning. »Varen obekymrade för

mitt lif!» svarade han leende. »Den makt, jag eger att låta afslå hufvudet på andra, är en borgen för mitt eget hufvuds säkerhet.»

Emellertid hade man redan uppgjort en plan till tyrannens undanrödjande och bestämt söndagen den 26 juni 1541 till utförandet deraf.

Några dagar förut befann sig Pizarro i sin trädgård, då Almagros hofmästare, vid namn Herreda, lät anmäla sig. Då denne var känd såsom en ytterst klok och redbar riddare, hyste Pizarro inga betänkligheter att mottaga honom. Han gick honom vänligt till mötes och frågade efter hans ärende. Med bekymrad min sade riddaren, att han hört, att Pizarro umginges med planen att rödja ur vägen unge Almagro och hans anhängare. Ståthållaren bedyrade, att aldrig en dylik tanke uppstått hos honom, ehuruman varnat honom att sjelf vara på sin vakt mot Ohilefolket, som umgingos med planer mot hans eget lif. Herreda försäkrade nu å sin sida, att detta endast var ett påhitt af elaka menniskor, och gick efter att ha tackat för de fredliga försäkringarne.

Pizarro hade ingen aning om, att Herreda blifvit utskickad af de Sammansvurne för att af ståthållarens uppförande söka utforska, om denne hade någon kännedom om det öde, som hotade honom.

Så kom söndagen. Det var vid middagstiden, då det enligt spansk sed brukar vara tyst på galorna och i stora hus till och med tjenarne hvila på sina kamrar. Då rusade 18 Sammansvurne med Herreda i spetsen ut på gatan under utropet: »Lefve konungen! Ned med tyrannen!» och inträngde i ståthållarens palats. Pizarro hade nyss stigit upp från bordet och underhöll sig med några vänner. Då störtade en page dödsblek in i rummet och omtalade faran. »Regla dörren!» ropade Pizarro till en riddare. Men denne hade tappat hufvudet och försökte hejda de Sammansvurne i trappan. Värnlös, som han var, blef han genast nedhuggen.

Då de Sammansvurne inträngde i matsalen, hoppade några af de innevarande ut genom fönstret, andra drogo sig med Pizarro tillbaka i ett angränsande rum. En kort, förtviflad strid följde; den gamle Pizarro försvarade sig som ett lejon. »Varen lugna, kamrater!» utropade han, »ännu äro vi tillräckligt många att tukta dessa förrädare!» — Men i samma ögonblick blixtra tio svärd öfver honom, han sårassvårt i halsen, faller och erhåller af Herreda nådestöten. — —

Ett så ömkligt slut fick Perus eröfrare, den man, som ännu för några timmar sedan herskat lika enväldigt öfver landet, som en gång dess ärftliga inkas. Hans död var hans lefnad värdig; ingen tår fäldes öfver den, som sjelf aldrig känt medlidande.

-

MARKSKÄRET

DEN AMERIKANSKE ROBINSON

EN BERÄTTELSE

EFTER

J. F. COOPER.

-

FÖRSTA KAPITLET.

En olycklig seglats.

Vår berättelse tilldrager sig i slutet af förra århundradet. På denna tid var en resa i Stilla eller Stora Oceanen förenad med många faror. Lika fullt seglade, i oktober 1786, »*Rancocus*», ett stort och mycket vackert skepp, från Philadelphia för att begifva sig ut i det omätliga farvattnet. Af fartygets egare hade kaptenen fått i uppdrag att landa vid några öar, der inskeppa sandelträ och i Kina utbyta det mot té.

Kapten på fartyget var en man vid namn Crutchely, en dugtig sjöman, men som var behäftad med ett stort fel. Han drack nemligen ibland för mycket grog, så att han råkade i ett tillstånd, som gjorde honom oförmögen att

sköta sin tjenst. En lycka var att hans förste styrman, Mark Woolston, trots sin ungdom, icke stod kaptenen efter i skicklighet och vid de tillfällen, då denne endast föga kunde bekymra sig om fartyget, sjelf var så mycket ifrigare.

Mark Woolston var son till en ansedd läkare iBristol och ursprungligen bestämd för den lärda vägen. Men anblicken af ett fartyg väckte hans beundran till den grad, att hvarken hans fars hotelser eller hans mors tårar kunde förmå honom att frångå sin föresats att bli sjöman.

Det af Mark valda yrket motsvarade hans anlag. Vid 25 års ålder redan hade han aflagt alla examina, tjenstgjorde som förste styrman och hade såsom sådan under många och långa sjöresor lagt stor skicklighet i dagen.

Denna gång hade afskedet från landbacken icke blifvit honom så lätt som eljest, ty kort före afresan gifte han sig med en vacker, älskvärd flicka vid namn Bridget Yardley. Kärleken till sjön lindrade likväl afskedets smärta, i synnerhet som det var bestämdt, att Rancocus inom nio månader åter skulle inlöpa i Philadelphias hamn.

Bland besättningen funnos många dugtiga sjömän och präktiga karlar. Till ingen kände sig likväl Mark så dragen som till Bob Betts, fartygets konstapel, till sammans med hvilken han redan gjort många sjöresor och hvars tillgifvenhet och trofasthet voro honom väl bekanta.

Resan till Rio de Janeiro, kring Kap Horn och till Valparaiso, gick lyckligt; men nu förestod den besvärligaste färd.

Nära två månader seglade kapten Crutchely öfver det väldiga hafvets djup för att uppsöka de öar, der han skulle lasta sandelträ. Men intet spår af land visade sig.Ännu var ingen orolig; men öka försigtighet tycktes nödvändig, ty här och hvar visade vattnet en misstänkt färgskiftning.

En afton, ungefär en halftimme före solnedgången, utropade utkiken plötsligt: »Hvitt vatten förut!» Detta rop satte alla i rörelse. Mark gick till kaptenen för att varsko. Men olyckligtvis hade denne ännu en gång druckit för mycket och upptog meddelandet med misstro. Först ett förnyadt utrop: »Bränningar förut!» bragte honom till insigt om den stora fara, hvari fartyget sväfvade.

Han befalde, att man skulle pejla och minska segel. Redan trodde man sig ha undgått faran, emedan hvarken något misstänkt ljud lät höra sig eller hvitt vatten längre syntes, då med ens horisonten upplystes af ett egendomligt ljus; hafvet rundt omkring visade sig plötsligt hvitt och ett dån af störtsjöar uppsteg. Fartyget befann sig midt i bränningen och ögonblicket derpå grundstötte det

Nattens djupa mörker höjde detta ögonblicks fasor. De hade närmast den goda verkan, att kaptenen återvann sans och handlingskraft. Han utdelade sina befallningar lugnt och tydligt och övervakade allt»

I skeppets för, der andre styrmannen var så upprörd, att han knappast visste, hvad han gjorde, gick arbetet illa. Kaptenen öfvertog sjelf befälet och hade just ordnat allt ordentligt, då fartyget åter tornhögt omgafs af brottsjöar. Då vattnet dragit sig undan, var kaptenen försvunnen. Utan tvifvel hadeen brottsjö spolat bort honom och fört honom med sig i lä.

Mark gjorde genast, hvad som var hans pligt. Han gjorde ett försök att rädda kaptenen. En båt firades ned; sex matroser gingo uti den och rodde sin väg. Mark stod på bogsprötet och såg farkosten skjuta förbi, men nästan i samma ögonblick försvinna i mörkret. Han fick aldrig mera se hvarken båt eller besättning: ett gemensamt, okändt öde hade nästan i samma ögonblick bortryckt kaptenen och sex af hans bästa karlar.

Trots dessa plötsliga förluster måste arbetet på fartyget fortgå. Mark fann till sin stora glädje, att han redan nått djupare vatten, och han ämnade just ge befallning att låta ankaret gå, då en väldig brottsjö åter kom insättande och hotade att sluka fartyget.

När utsigten åter blef klarare, varsnade Mark i mörkret en båt, som skyndsamt aflägsnade sig från fartyget. O, fasa! Andre styrmannen, som gaf skutan förlorad eller också icke ville tjena under Mark, med hvilken han råkat i delo, hade i hemlighet fylt barkassen med proviant och grep nu med åtta matroser till flykten för att någonstädes

söka land. Men ännu anade icke Mark i hela dess vidd den olycka, som drabbat honom. Först när han såg sig omkring efter de fyra matroserna, hvilka ännu för några minuter sedan voro hos honom, öfvertygade han sig till sin stora förskräckelse, att utom honom och Bob Betts ingen mer fans om bord.Men han hade föga tid att grubbla öfver olyckan; hans största bekymmer var, hur han skulle kunna rädda fartyget. Till all lycka stoppade ankaret, och vinden började att märkbart mojna. En undersökning af fartyget gaf vid handen, att det kommit ifrån grundstötningen utan vidare skada. I hopp om att återfinna fyra till fem man och komma ut i rum sjö kände han sig i djupet af sitt hjerta tacksam mot försynen för sin räddning.

ANDRA KAPITLET.

En välkommen tillflyktsort.

Det är lätt att tänka sig, med hvilken otålighet de båda sjömännen motsågo den långsamt kommande morgongryningen. Långt före soluppgången sutto de i mastkorgen för att hålla utkik. Då ändtligen dagen grydde, sågo de ingenstädes land, men väl ett dussin ref alldeles i närheten, mot hvilka de fartyget omgifvande sjöarne bröto sig.

På ett afstånd af mindre än en sjömil, vester ut, låg ett slags dunstmoln på vattnet; detta moln hade hittills utgjort ett hinder för en noggrann undersökning af horisonten vid denna punkt. Solens kraftförjagade molnet, och nu varsnade de båda spejande sjömännen med tillhjelp af tuber på ett afstånd af något mer än två sjömil ett skär, som höjde sig temligen öfver vattnet och var bebodt af talrika sjöfoglar. De skeppsbrutne uppfyldes af en svag förhoppning, att detta land måtte vara en ö, der de kanske kunde återfinna sina förlorade kamrater.

»Tror du det är möjligt, Bob, att vi två kunna få henne flott?» frågade Mark.

»Vi äro båda två starka, friska karlar», svarade Bob, »och mod i kroppen ha vi också. Här kunna vi inte stanna, finna vi ingen kust, äro våra dagar räknade. Låt oss undersöka landet vi se der borta, kanske kunna vi få det åtminstone som Robinson Crouse. Ja, styrman, låt oss ta giggen och ro dit bort. Vädret tyckes komma att bli stadigt, och ju förr vi ge oss i väg, desto bättre.

Detta förslag tycktes Mark allt igenom klokt, och man tog genast i tu med dess utförande. När allt var ordnadt, gingo de båda männen i båten. I början hotade bränningarne att sluka den lilla farkosten, den enda de hade att tillgå. Lyckligtvis funno de, när faran var som mest öfverhängande, mellan två långa rader af undervattensskär, ett slags kanal, som förde till den sökta ön.

Ju närmare båten kom land, desto mera afskräckande blefvo Utsigterna till en längre vistelse der. Ön utgjordes af ett öde, kalt skär, omkring en half mil långt och en qvarts mil bredt, och det visade sig icke spår af vare sig träd, buskar eller gräs. Midtpå ön höjde sig en kulle, som upptog i det närmaste hela dess bredd.

Mark och Bob gingo i land. Öns enslighet afbröts endast af foglarne, hvilka djerft flaxade omkring de båda inkräktarnes hufvuden och genom sitt skri visade, att de icke voro vana vid anblicken af menniskor.

De båda skeppsbrutne gingo genast till den nyss omnämnda höjden, emedan de hoppades att på dess topp få bättre utsigt. Uppstigandet var besvärligare, än de tänkt sig. Sluttningen var betäckt med förvittrad sten, på hvilken de halkade, så att de ofta måste räcka hvarandra handen till hjelp. Då de ändtligen nådde spetsen, utbröto båda samtidigts ett utrop af förvåning. I stället för att, såsom de väntat, på toppen finna en bergsplatå, varsnade de en cirkelrund urhålkning, i hvilken Mark ögonblickligen igenkände en slocknad vulkans krater.

Sedan den första förvåningen hunnit lägga sig, började Mark nogare undersöka platsen. Den förvittrade stenen utgjordes af lava; kraterns botten kunde väl mäta ett ytinnehåll af några hektar, väggen var omkring tjugu meter i höjd. På den ena sidan syntes nedtill en öppning, ett slags port, som tycktes föra ut i det fria. Mark och Bob gingo, icke utan fara att bryta nacken af sig, ned i kratern och funno dess botten särdeles jemn och betäckt med aska, som under påverkan af tiden och väderleken kommit att bilda en temligen fast skorpa.

Sedan de åter klättrat upp ur kratern och utom»Markskäret», hvartill Mark genast döpte den öde ön, endast sågo några små holmar, der. en oerhörd massa fogel hade sitt tillhåll, kände de sig föga tilltalade af platsen.

»Vi äro värre deran än Robinson», sade Bob, »ty vi befinna oss på en naken klippa. Han hade åtminstone en fruktbar ö och källvatten. Om vi bara kunde få skutan hit, så kunde vi kanske ha hopp om att få lefva ännu ett år.»

»Vi vilja försöka af alla krafter!» utropade Mark beslutsamt, hvarpå de beredde sig att återvända till fartyget. Vid tretiden voro Mark och Bob åter om bord på Rancocus och funno allt som de lemnat det.

Efter en kort öfverläggning, huruvida de redan denna dag, medan de ännu hade vägen i friskt minne, skulle fortskaffa fartyget, eller om de skulle lemna det åt dess öde ännu en natt, beslöto de sig för det första. Med några yxhugg kapade man ankartrossen och gjorde fartyget flott. Man gick ytterst försigtigt till väga och lyckades derigenom i sitt företag. Om några timmar låg Rancocus lyckligt på en lugn plats, hvarifrån man med jollens tillhjelp lätt kunde uppnå skäret.

Nu tog Bob af sig sydvesten och ropade tre gånger hurra, under det Mark begaf sig till fartygets akter och i tyst bön tackade Gud för den lyckliga utgången.

Mark och Bob hade all orsak att glädja sig, ty natten blef så stormig, att fartyget omöjligt hade kunnat förbli liggande för sitt ankar, utan helt vissthade gått förloradt. Till klockan tolf på natten höllo båda sig vakna, derpå öfverväldigades de af sömnen.

Följande morgon voro båda åter fullständigt krya.

»Vi ha gjort vår sak bra», sade Bob, under det de åto frukost, »och jag hoppas, att vi här kunna hålla ut några år. Vi ha ju om bord tillräckligt med dricksvatten, dertill oxkött, fläsk, mjöl och bröd.»

»Rancocus är väl försedd», svarade Mark. »Men alldeles utan bekymmer kunna vi likväl inte vara. Det är nu redan femtio dagar vi lefvat mest af salt kött och fläsk; fortsätta vi femtio dagar till, få vi skörbjugg.»

»Gud bevare mig för den, sjukdomen!» utropade Bob. »Jag hade den en gång, jag vet, hvad den vill säga, och jag önskar inte min värste fiende att få den. Vi vilja försöka hålla sjukdomen på afstånd genom att då och då äta fisk.»

»Ja, fisk är bra», svarade Mark. »Om för öfrigt menniskan vill förbli frisk, så behöfver hon blandad föda, ibland äfven grönsaker, men hur ska' vi skaffa oss grönsaker, då vi inte ha någon jord att plantera i?»

»Hvad säger styrman om den saken», svarade Bob, »om vi skulle blanda askan i kratern med spillningen efter våra fyra svin? Om bord ha vi utsäde, gurkor och melonkärnor tillräckligt. Kunde vi bara få fatt i litet jord, skulle vi senast, om två eller tre månader kunna lefva som prinsar.»

»Det var inte så illa påhittadt!» utropade Mark gladt. »Hvad angår gödsel, behöfva vi inte ha någrabekymmer, ty klipporna äro betäckta med guano, och dessutom är årstiden passande att sätta frön.»

Båda togo genast i tu med anläggandet af några grönsakssängar. Derpå gick Bob om bord och kastade svinen i vattnet; de summo grymtande i land och funno snart öppningen till kraterns botten. Mark såg till sin stora belåtenhet, hur svinen bökade upp den fasta skorpan och derigenom gjorde gräfningen lätt för dem. Gödsel, ruttnad halm och sjögräs blandades med askan, och i den sålunda beredda marken sattes melonkärnor. Då om bord på fartyget fans all möjlig jordbruksredskap, bearbetade man ännu mera jord och besådde den med potatis, bönor, gurkor, lök och andra köksväxter.

Odlingens anläggning väckte hos Mark helt naturligt den önskan att äfven bevara den. Han försökte derför att medelst ett segel, som han i stället för en dörr anbragt vid kraterns sidoöppning, utestänga svinen.

Emellertid hade ett häftigt åskväder drifvit de båda skeppsbrutne om bord på fartyget, der de kommo på nya lyckliga tankar. De beslöto att på kraterns botten göra sig ett tält, för att framdeles vid häftiga regnskurar ega ett skydd, samt vidare att på ön släppa det fjäderfä, som ännu var instängdt om bord, nemligen sex hönor, en tupp och sex ankor, för att låta dem obehindradt förökas.

Knappast voro djuren utsläppta på skäret, förrän de började picka, liksom hade man släppt dem i den bäst

försedda hönsgård. Då Mark såg efter nogare,fann han ett stort antal små, slemmiga kroppar på marken, hvilka utan tvifvel nedfallit med det sista regnet och som girigt förtärdes af foglarne, likaväl som af svinen. Man hade alltså här ett slags manna, som åtminstone för några timmar kunde tillfredsställa djuren.

Nu fans icke längre något lefvande om bord, undantagandes getterna. Mark ansåg det klokast att icke föra dem i land förr, än man kunde erbjuda dem grönfoder.

-

TREDJE KAPITLET.

Glädje och sorg.

De närmast följande dagarne egnades åt arbetet att förmedelst en bro förbinda Rancocus med land och fylla de tomma faten med regnvatten, som man fann i bergshålorna.

Så kom söndagen. De båda männen öfverenskommo att på denna dag alltid hvila från hvardagssysslorna, så att hvar och en kunde lefva, som han önskade. Mark tog bössan och gjorde en promenad kring sin egendom. Bob var vän af fiske, hvarför han tog båten och med sin fiskredskap begaf sig till en af de nakna klipporna.

Mark fann icke en enda fogelart, som var ätbar. Så mycket lyckligare var Bob, som i solnedgången återvände från sin fisktur. Han hade fått omkring ett dussin fiskar, hvaraf några voro af ansenlig storlek. De båda vackraste fiskarne behöllo sjömännen för egen räkning, de öfriga kastade de åt svinen, hönsen och ankorna, hvilka mot förväntan gjorde sig ett godt mål på den för dem ovana födan.

Båtens vigtigaste last bestod likväl icke af fisk, utan af ett slags gyttja, som Bob funnit i en ihålig klippa och ansåg särdeles passande till beredning af åkerjord.

Som dylik gyttja, hvilken förmodligen uppstått genom blandning af aska och sjögräs, fans i stor mängd i bergshålorna, så voro Mark och Bob under den närmaste tiden från morgon till qväll sysselsatta med att forsla så mycket dylik jord som möjligt till sitt skär och på passande ställen anlägga och beså trädgårdar och åkrar.

Deras förhoppningar skulle icke komma att gäckas. Snart betäcktes bergets yttersida af den vackraste grönska; i trädgårdarne och på åkrarne visade sig på alla sådda ställen små späda plantor, så att de båda skärkarlarne, såsom vi ju kunna kalla dem, måste tänka på att till skydd mot de bökande svinen och de krafsande hönsen och ankorna omgifva nyodlingen med stängsel.

Regniga dagar vistades båda om bord för att der hålla undersökning. Ett fat vin och en kagge ättika utgjorde ett välkommet fynd. Ättika skulle de an-vända vid inläggningen af den frukt de hoppades skörda på sina odlingar.

Under uppodling af nya områden, deras gödsling och sådd förgingo raskt för de båda skeppsbrutne de första tre månaderna af deras vistelse på skäret. För att skydda sig mot regn och allt för stark hetta hade de i kraterns inre gjort sig ett tält, der i synnerhet Mark gerna sysselsatte sig med läsning och skrifning.

En dag, då de genomforskade det undre skeppsrummet, framdrog Bob ur en mörk vrå ett stycke krokigt trä, hvilket Mark genast igenkände såsom utgörande ett spant till en större båt.

»Der en del ligger, måste äfven de andra ligga!» utropade Mark, uppfyld af glädje, och nu började man ifrigt söka. Efter några timmars arbete hade man lyckats samla allt trävirket till en vacker båt. Hvilken storm af glädje uppväckte icke detta fynd i den unge Marks själ! Han såg sig åter ute på hafvet och i sin unga makas armar. Bob hängaf sig icke åt så stora förhoppningar. Han visste mycket väl, att sammansättningen af en båt icke gerna lyckades någon annan än den, som lärt en skeppstimmermans yrke. Men hur skulle de båda, han och Mark, kunna gå i land dermed?

Mark aktade föga på Bobs betänkligheter. Alla hans tankar och ord, all hans diktan och traktan gingo ut på en enda sak, nemligen att komma bort från skäret och återvända till menskliga boningsplatser. Trots den rådande hettan arbetade Markoch Bob ifrigt på att föra i land båtvirket och sammanlägga de delar, som passade i hop. Vid närmare undersökning fann man, att skeppstimmermännen med siffror betecknat hvarje bord och allt annat, som

hörde till båten, så att arbetet alltså i sjelfva verket icke var så svårt. Lika fullt höll man på ett halft år och arbetade flitigt, innan man fick båten färdig. Då den stod der färdig på stapeln, döptes den till »Georg». Men det svåraste arbetet återstod. Det var lättare att sammanfoga en dylik båt än att, så pass stor som den var, få den af stapeln. Innan detta skedde, fördes ett passande förråd af proviant och vatten om bord, och »Georg» utrustades så, att man, då denne väl var i vattnet, endast behöfde sätta till segel för att genast kunna sticka ut till sjös.

Tidigt följande morgon skulle det stora företaget börja; samtidigt beslöts att göra en flere dagar varande prof- och upptäcktsresa med det nya fartyget. Mark hyste den tysta förhoppningen, att de dervid kunde möta ett fartyg, som åter förde dem bland menniskor.

På skäret hade tiden gjort underverk. Hela ytan prunkade i den vackraste grönska; ärter, gurkor, bönor och potatis funnos i öfverflöd, och melonerna började mogna. Samtliga djur trifdes väl; hönsen hade redan ansenligt förökats. Marks själ uppfyldes af sorg vid tanken på att för alltid lemna denna plats.

Följande natt sofvo Mark och Bob om bord påskeppet, ty de tänkte att det kanske var för sista gången. Ljufva drömmar omhvärfde dem, tills de på morgonen väcktes af vindens tjut. En sådan storm hade de ännu aldrig upplefvat. Oceanen böljade våldsamt och steg synbarligen; en allmän öfversvämning var att befara. De båda männen skyndade i land för att skydda sin nya båt, hvars bevarande nu var mycket vigtigare för dem, än »Rancocus». Bob sprang förut och höll just på att med en grof tross fästa båten vid en af de tjocka pålarne, då farkosten började röra sig. En väldig sjö lyfte den i höjden, och i nästa ögonblick dansade den med Bob uti på det ursinniga hafvet.

Förlamad af förskräckelse föll Mark ned på klippan och vred händerna. Vattnet, som båten löpte genom, liknade en omätlig kittel, som kokade för en underjordisk elds vilda glöd.

Ännu en qvarts timme såg Mark båten kämpa med böljorna. Derpå började ett fint regn, och den var för alltid försvunnen för hans blickar.FJERDE KAPITLET.

Ensam och öfvergifven.

Marks läge hade plötsligt och oväntadt försämrats. Han hade icke allenast förlorat medlet att komma från öd, utan hade äfven att begråta förlusten af en ärlig vän och modig kamrat. Tröstlös irrade han omkring. Vågornas dån och stormens ljut fortforo hela dagen. Först fram på af aftonen blef det åter lugnt. Genomblöt af regnet och frusen begaf sig Mark ut på skeppet att söka några timmars hvila. Han insomnade snart, men på morgonen vaknade han med en känsla, som hade en blytyngd tryckt på hans hufvud; han kände en häftig törst, och en vild feber rasade i hans ådror.

Nu först fattade den stackars enslingen i hela dess vidd den olycka, som drabbat honom. Han kände, att en allvarlig sjukdom förestod honom, hvarför han på bästa sätt ville använda den tid, som ännu kunde återstå honom. Skeppsapoteket stod alltid i kajutan. Som han kände till de brukligaste sorterna medicin, tillagade han en blandning, som passade för hans tillstånd, hvarpå han till sin bädd hemtade vatten och skeppsskorpor för att vara försedd med det nödvändigaste, i den händelse det blefve honom svårt att stiga upp.Om en timme kunde han icke längre hålla sig upprätt. Han kastade sig på sitt läger och tillbragte väl två dygn nästan utan sömn, i ett tillstånd af half bedöfning. Ändtligen bröts feberns makt; men sjukdomen hade gjort den ännu för några dagar sedan starke mannen fullständigt kraftlös. Mark kände detta och funderade på, huru han skulle kunna afhjelpa det. Om bord på fartyget fans godt rödvin och en butelj deraf stod till och med på en hylla ofvanför hans bädd. Med mycken ansträngning lyckades han taga ned flaskan och drack ur den till hälften. Derpå föll han i djup sömn.

Hur länge denna sömn varat, visste han icke — helt visst flere dagar. Men då han åter vaknade, kände han sig fri från sjukdomen, ehuru han icke genast märkte, hur utomordentligt han försvagats deraf. I början trodde han att han endast behöfde stiga upp, intaga föda och återgå till sina vanliga sysslor; men snart öfvertygade han sig, att sannolikt ännu en lång pröfning förestod honom, innan han åter blefve samme kraftige Mark som förr. Nu var han sin egen på samma gång läkare och sjukskötare. Han tog vinbuteljen och drack ännu en dugtig klunk, som hade till följd att han kom i lätt svettning och åter föll i sömn. Då han sedan vaknade, kände han han sig så

kraftig, att han kunde gå några steg i kajutan. Ett stycke skorpa, doppadt i vin, stillade den hunger han kände.

Småningom vågade Mark allt längre utsträcka sina försök att gå, tills han slutligen kunde förlänga

promenaden ända till kratern. Men hvad skulle han icke der komma att finna! Trädgårdarne voro ödelagda af svinen, plantor och rötter till större delen uppätna. Redan fruktade Mark att åter bli hänvisad till salt kött för att stilla sin hunger, då han till sin förvåning fick se tio små grisar springa omkring bland svinen. Med bössan nedlade han en gris, bar den till fartyget och beredde af det slagtade djuret alla slags välsmakande, närande rätter, hvilka mycket bidrogo till hans fullständiga tillfrisknande. Snart delade ännu tre digrisar samma öde, och på samma sätt gick det ett halft dussin kycklingar och flere ankor. Trots detta behöfde vår eremit två hela månader, innan han åter blef så kraftig, att han kunde förrätta samma arbete som förut.

För att för framtiden afhålla kreaturen från kraterns inre var det första han nu företog sig förfärdigandet af en port. På detta sätt räddade han åtminstone hvad som återstod af skörden, som bestod af oranger, citroner och fikon. Så snart han väl åter hade att glädja sig åt full helsa, började han att återställa de förstörda grönsakslanden och att anlägga nya, som han denna gång hufvudsakligen sådde med sådana växter, hvilka hittills trif-vits bäst.

Enligt Marks beräkning måste årstiden ha framryckt till vinterns midt, då han började ett nytt arbete, som utlofvade större beqvämlighet och kan hända äfven kunde komma att utöfva inflytande på hans framtida lif. Han fattade nemligen det be-slutet att bygga en båt, tillräckligt stor, för att han skulle kunna fara rundt ön och i hela dess omfång undersöka stranden. Slumpen kom honom dervid i hög grad till hjelp. Vid mönstring och genomsökning af skeppsrummet fann han ännu tillräckligt med virke för att kunna bygga ett haft dussin mindre farkoster.

De närmaste två månaderna arbetade nu Mark flitigt på sin båt. Det blef honom högst mödosamt, dels emedan han icke förstod något af timmermansyrket, dels äfven emedan han icke hade någon medhjelpare. Men tålamod öfvervinner allt! Till sist stod den lilla farkosten der färdig. För att skydda den mot skeppsmaskar förhydde han båtens botten med kopparplåt, och till sist strök han den smakfullt både in- och utvändigt. Icke heller glömde han att i akterspegeln måla det namn, han gifvit båten. Detta namn lydde: »Bridget Yarley», till minne af hans unga hustru. Sedan båten äfven fått mast och segel, tog Mark i tu med hvad som var nödigt för att få den flott.

Allt gick öfver förväntan väl. Mark var förtjust, då hans lilla farkost som en svan sam på vattnet. Ehuru den var mycket mindre än »Georg», var den likväl en god båt. Nu kunde Mark icke längre lägga band på sin otålighet att få göra en profresa. Till barlast i båten tog han några vattenfat, förde om bord proviant och begaf sig så ut på hafvet.

Då båten rörde sig framåt, tycktes det Mark, som hade han funnit en ny kamrat, med hvilken hankunde språka. Han for en stund omkring i bassängen närmast ön, seglade rund »Rancoeus» och vågade sig derpå vidare ut genom den naturliga kanalen till den plats, der »Rancoeus» nåtts af bränningarne. Utan fara kunde »Bridget» gå fram öfver de flesta skären, emedan den icke låg djupt.

Vår vän torde väl ha aflägsnat sig omkring åtta sjömil från skäret; »Rancoeus'» master tjenade honom till märke, ty kratern, som icke hade samma höjd, var icke längre synlig.

I tvenne afseenden förde honom hans undersökningar till så godt som fullkomlig visshet, nemligen först och främst att större segelfartyg tillfälligtvis kunde komma att befara denna del af Stilla hafvet, hvarför han äfven beslöt att dagarne i ända kryssa utanför grunden. Vidare kom han till den öfvertygelsen, att mellan undervattensklipporna och hans ö funnes ett samband och att just hans ö utgjorde spetsen af en kanhända för årtusenden tillbaka i hafvet sjunken mäktig bergskedja. Om sanningen af detta antagande skulle han snart komma att bli öfvertygad.FEMTE KAPITLET.

Jordbäfningens följder.

Halfva eftermiddagen var förliden, då Mark vände om hem. Under färden mulnade det synbarligen, och då han åter fick syn på kratern, tyckte han sig, allt sedan han första gången landade på skäret, aldrig ha sett en dystrare

himmel. Atmosferen var uppfyld af en glödande rodnad, som förskräckte honom. En svag bris framdref den lilla farkosten mot ön; tusentals sjöfoglar flögo, skriande och tydligen fulla af ängslan, omkring båten.

Först vid niotiden landade Mark. Då han åter fruktade oväder med öfversvämning, träffade han alla förberedelser, som han ansåg nödvändiga. Derpå gick han in i kajutan och sträckte ut sig på sin bädd, icke för att sofva, utan endast för att unna sig en smula hvila. Den trötta kroppen utkräfde snart sin rätt. Vår vän glömde i en djup slummer sin båt ooh dess farliga läge.

Först efter flere timmar vaknade han och erfor en känsla, som om han måste qväfvas. I början trodde han, att fartyget stod i ljus låga, ty ett egendomligt sken lät se sig genom den öppna kajutdörren. Förskräckt sprang han upp och skyndade ut på däck. Men knappast var han utkommen, förr än- 102

han kände, hur hela fartyget, från mastknoppen ned till kölrummet, darrade. Derjemte hörde han ett buller som af en annalkande vattenflod, förnam ett hväsande läte och såg skarpa blixtar och eldqvastar korsa den i svartgult lysande himmelen. Det var en förskräcklig anblick: Mark kunde icke tänka sig annat, än att verldens sista stund var inne.

Ännu en gång darrade fartyget i alla fogar. Då varsnade han i söder en skinande glöd; nästa ögonblick nedföll aska tätt på fartyget och rök uppfylde luften.

Mark begrep nu, trots mörkret, sitt läge. Hvad han känt var stöten af en jordbäfning, och han trodde, att vulkanen åter plötsligt blifvit verksam. Ofrivilligt blickade han bort mot vulkanen, men der var allt lugnt.

Med oro afvaktade Mark dagens inbrott. I soluppgången slog vinden om och förjagade svafveldunsterna. Der stod nu Mark och blickade full af oro mot öster. Hvad fick han icke se!

På platsen, der ännu för några timmar sedan vatten funnits i öfverflöd, höjde sig nu nakna klippor ur hafvet. Kratern hade gemensamt med alla andra klippor på flere mils omkrets höjt sig, utan att likväl förändra sitt yttre. Detta gaf Mark med ens beviset, att jordbäfningen höjt en vidsträckt del af skäret och fullkomligt förändrat dess hittills varande utseende.

Så snart dagen var inne, skyndade Mark med den mest spända nyfikenhet ned till stranden för attundersöka förändringarne på skäret. Allt var ännu så, som han lemnat det. Svin och fjäderfä gingo som vanligt och sökte sin föda; men öfver klipporna låg aska strödd så djupt, att han kunde se sina fotspår deri lika tydligt som i mjuk snö. I kratern förhöll det sig på samma sätt.

Från dess topp kunde enslingen på skäret tydligt se, hur jordskorpan i omnejden hade plötsligt höjt sig. Kratern intog ungefär medelpunkten i denna nya skapelse. I alla händelser tycktes hafvet ha förvandlats till land. Han såg sig nu i stånd att timtals, om icke dagen i ända, torrskodd gå längs de uddar, kullar, stränder och dälder, hvilka bildats.

Om ett par dagar tog Mark litet proviant, sin fogelbössa på axeln och begaf sig i väg för att genomströfva sitt nyförvärvade område. Efter flere timmars marsch kom han till en plats, der vatten tycktes framqvälla genom sanden. Han tog litet vatten i sin ihåliga hand och fann det sött, mjukt och friskt. Hans förtjusning öfver denna upptäckt låter icke beskrifva sig.

Under sin fortsatta vandring fann Mark ännu flere källor. Då han följande dag nått skärets slut, besteg han en klippa för att tåga en öfverblick af nejden. Söder ut varsnade han nu för första gången ett högt, taggigt berg, som låg kanske tjugu sjömil från skäret och hvarifrån då och då ett rökmoln uppsteg. Med föresatsen att så snart som möjligt på »Bridget» göra en seglats till detta berg vandrade Mark åter, full af glad tillförsigt, mot hemmet.

Redan fyra dagar senare, på morgonen, anträdde »Bridget» seglatsen. Den gick genom flere naturliga kanaler af större eller mindre bredd, ut på öppna sjön, der Mark varsnade, att den aflägsna vulkanen endast då och då utstötte ett rökmoln, alltså var nära att åter slockna. Följande morgon visade sig vulkanen tydligare. Nu först fick Mark en riktig föreställning om sin upptäckt. Vulkanen låg i norra ändan af en ö, som, ehuru den icke var fullt en mil bred, hade en längd af nära sex mil. Länge letade vår sjöfarande efter en landstigningsplats. Mellan två

klippor med smult vatten vågade han slutligen löpa in. Han kom till en sandig strand, hoppade i land och förtöjde båten; derpå nedföll han likt Kolumbus på sina knän och tackade Gud.

Från denna hamnbassäng slingrade sig upp utefter hela berget en klyfta, från hvilken under brus och dån en vattenrik bäck nedstörtade. Beväpnad med sin bössa och med matsäck i jagtväskan, gick Mark upp för klyftan och följde bäckens lopp. Efter en halftimmes vandring fann han, att bäcken förgrenade sig åt vester, och efter ännu en qvarts timmes promenad utbredde sig för den förvånade vandrarens blickar en förtjusande dal, beväxt med kokospalmer, brödfrukts-, fikon- och andra tropiska träd, bland hvilka härliga gräsarter grönskade.

Mark vederqvickte sig med mjölken af en kokosnöt och hvilade länge i den uppfriskande skuggan. Så långt hans blick nådde, visade sig en prakt, hvars like han aldrig skådat. Äfven talrika foglar medhärlig fjäderbeklädnad förekommo; deribland igenkände han ett slags kramsfogel, som i Amerika är mycket omtyckt för dess fina kötts skull. Han sköt några och gjorde sig en präktig middag. Gerna skulle han stannat för alltid i detta paradis, hade han endast haft sin älskade hustru hos sig.

SJETTE KAPITLET.

Ett oväntadt återseende.

Stärkt af den goda måltiden, fattade Mark åter bössa och jagtväska och gick upp på den temligen branta bergtoppen för att taga en öfverblick af nejden. Om en timme hade han nått sitt mål. Utsigten var storartad. Öns hela yta låg utbredd framför honom som en karta. Med tillhjelp af tuben, som han alltid hade hos sig, undersökte han nu hvarje punkt af öns synliga yta, ängsligt spejande efter invånarne, hvilka han antog vara menniskoätare. Men ön visade sig obebodd. Då Mark vände tuben mot norr, såg han mycket tydligt sitt skär. Vester ut kunde han urskilja konturerna af land; då han till sist blickade öster ut, möttes hans blick af ett föremål, hvilket gjorde honom så glad, att han nästantog ett språng i luften och gaf till ett högljudt utrop. Han såg ett segel!

Visserligen tog det, betraktadt från höjden, sig ut endast som en hvit punkt på oceanens blåa vatten; men efter längre undersökning öfvertygade sig Mark, att han icke misstagit sig. Ett fartyg höll ned mot ön.

Mark darrade i alla leder, så att han måste sätta sig ned. Derpå steg han åter upp och uppfyldes af ängslig fruktan, att fartyget åter kunde försvinna. Då han nu rigtade tuben mot fartyget, bröt han ut i ett högljudt glädjerop. »Georg» utropade han förvånad. »Bob är ute på upptäcktsresor efter mig!» var hans första tanke.

Fjorton månader voro förgångna, sedan Bob med båten slungades ut i hafvet — och nu återsåg Mark plötsligt båten. För att leda uppmärksamheten på sig afsköt han båda piporna i sin bössa. Äfven från fartyget lossades ett gevärsskott.

Vår unge vän skyndade pilsnabbt ned till stranden och hoppade i båten för att segla »Georg» till mötes. Bob stod upprätt i båten, kastade hatten i höjden och utbröt i tre kraftiga hurrarop, under det Mark af sinnesrörelse nedsjönk på toften. Om några minuter lågo Bob och Mark i famnen på hvarandra.

Sedan de båda farkosterna landat, berättade man för hvarandra sina äfventyr. Mark fick nu veta följande:

Efter långa irrfärder hade Bob blifvit kastad i land på en ö, som visserligen var bebodd af vildar,men rätt ofta besöktes af handelsfartyg. Bob gaf ön namnet »Rancocusön». En månad stannade han hos vildarnes höfding, hvilkens vänskap han förstod att vinna. Derpå begaf han sig med ett fartyg till Amerika, der han uppsökte Marks hustru och anhöriga. Den präktige sjömannens meddelanden väckte stor uppståndelse bland Marks alla anhörige. Hans hustru Bridget beslöt genast att jemte Bob uppsöka sin make; Bridgets syster Anna och hennes make, doktor Heaton, erbjödo sig att följa med.

Derpå afreste sällskapet och hade till frivilliga följeslagare en slaf, vid namn Sokrates, och två slafvinnor, vid namn Dido och Juno.

Som Bob hade skyndat att gifta sig och hans hustru Martha och hennes ogifta syster Johanna Waters likaledes inskeppade sig, hvarjemte i Panama en ung skeppstimmerman, vid namn Bigelow, med hustru och ett barn slöt

sig till tåget, bestod alltså hela sällskapet af tretton personer.

Resan varade länge, men gick lyckligt. På Rancocusön, der fartyget landade, mottogos amerikanerna vänligt af infödingarne, så mycket mera som Bob skänkte höfdingen, Orony, det skjutgevär han lofvat honom. Nu gälde det att uppsöka Markskäret. På »Georg», som Bob på sin tid hade lemnat i höfdingens förvar, skulle öfverfärden göras. Klokt nog beslöts, att Bob, åtföljd af Sokrates, först skulle fara ut på rekognoscering, och först då han funnit Mark skulle hela sällskapet fara öfver dit. Hur de båda männen funno hvarandra, är redan omtaladt.Vi öfverlemna åt våra läsares inbillningskraft att föreställa sig de känslor, med hvilka Mark lyssnade till denna berättelse. Hans älskade hustru Bridget, som, alltsedan han strandat på skäret, utgjort ett oupphörligt föremål för hans tankar — hon befann sig nu på en ö, som han med några timmars seglats kunde uppnå! Hans glädje var obeskriflig. Solen skulle snart gå ned, då »Georg» med tre passagerare lemnade den lilla hamnen vid bergklyftans fot och styrde kurs på Rancocusön.

Efter tio timmars seglats kom ön i sigte. Vid stranden stodo flere tält, som beboddes af våra amerikaner. Då båten var på ett afstånd af en sjömil från ön, hissade Bob på stormasten en flagg, den öfverenskomna signalen, i den händelse hans efterspaningar lyckats. Genast blef det lif och rörelse på stranden; en älsklig qvinnogestalt gick helt nära landningsplatsen,utbredde armarne och nedsjönkderpå vanmäktig på klippan, der hon suttit, allt sedan hon varsnade det aflägsna seglet. Ännu några minuter, och Mark slöt sin älskliga unga maka i famnen! --------

Det var en morgon af den renaste glädje, den innerligaste tacksamhet mot Gud. Hela dagen förgick endast med frågor och svar. Nybyggarne stannade ännu en vecka på Rancocusön, tills man ändtligen beslöt sig för att fara. Då det icke var möjligt att på »Georg» på en gång befordra alla personerna och varorna, fördes först fruntimren, derpå männen och till sist husdjuren,. bestående af någranötkreatur, hästar, får och getter, till Vulkanön, såsom man uppkallat den ö, der Bob fann Mark.

Doktor Heaton blef så förtjust öfver öns skönhet och fruktbarhet, att han genast beslöt att här grunda ett nytt hem. Bridget längtade till Markskäret. Hon ville se den plats, der hennes make tillbragt så många dagar, ensam och öfvergifven.

En vacker morgon erbjöd sig Mark att föra sina vänner till det mycket omtalade skäret. Då man landade, öfvertygade sig vår hjelte snart, att under hans frånvaro ingen mensklig fot trampat ön. Han undfägnade sina gäster endast med sådana födoämnen, som stodo honom till buds på ön, och på köttet efter unga svin, höns och ankor, åtskilliga salad-och grönsaksarter, meloner och oranger var ingen brist.

Nu tänkte af samtliga nybyggarne ingen på att återvända till Amerika, hvarför man beslöt att, så godt det lät sig göra, inrätta så väl Marskäret som Vulkanön till blifvande vistelseort.

Doktor Heaton och hans hustru skulle slå sig ned på Vulkanön, under det Mark och de öfrige beslöto att bo på den gamla ön. De sistnämnde hade tillräckligt med bostäder om bord på Rancocus, de förstnämnde bodde en tid i tält, men önskade snart af sundhetsskäl att, få ett ordentligt boningshus. Heaton, som var mycket hemma i mekaniken, hade nu tillfälle att draga nytta af sina kunskaper. Den punkt på Vulkanön, der bäcken från klippan nedstörtade i hafvet, tycktes honom förträffligt passa tillanläggningen af en sågqvarn. Såg hade han tagit med från Amerika, emedan han tänkte, att ett dylikt verktyg kunde komma att behöfvas, och tre månader efter det de första arbetena dermed begynt var qvarnen färdig. Nu tog man i tu med teakträdet och ett slags förträfflig gul gran, som fans i stort antal och med särdeles grofva stammar i omedelbar närhet af qvarnen, och snart hade man staplat upp tillräckligt med plankor och bräder för att deraf kunna bygga några hus.

Heaton bygde sitt hus icke utan smak och temligen beqvämt. Det bestod af en enda våning, men var fulla hundra fot långt och femtio fot bredt. Äfven de öfriga husen, alla samman prydligt inredda, erbjödo en behaglig anblick.

Ett lifligt umgänge uppstod mellan Markskäret och Vulkanön. Från det förstnämnda forslades färskt fläsk, ägg och salt, frukt och grönsaker samt derpå några höns och ett halft dussin grisar till Vulkanön; frakten från Vulkanön bestod af en ko, en myckenhet fogel, såsom papegojor, paradisfoglar m. fl., samt kokosnötter, bananer och annan frukt, som fattades på skäret.

Synnerlig uppmärksamhet egnade Mark åt skeppstimmermannen Bigelows arbete. Denne var ifrigt sysselsatt med släthuggandet af stockar, som skulle lemna virke till ett fartyg, hvilket satte nybyggarne i stånd att besöka hvilken del de behagade af Stilla hafvet och hemta allt, som de för framtiden kunde komma att behöfva.Dessa skilda sysselsättningar togo flere månader i anspråk och gåfvo våra nybyggare fullt upp att göra. Då alla deltogo i arbetet, lifsmedel funnos i öfverflöd och man, så härligt som klimatet var, väl kunde glädja sig åt sin tillvaro, så kände sig koloniens samtliga invånare lyckliga. Men inom kort skulle äfven de komma att erfara, att den frommaste icke kan lefva i fred, när det icke behagar hans elake granne.

SJUNDE KAPITLET.

Strid och seger.

Alla nybyggarne voro en dag tillfälligtvis församlade på Vulkanön, då den utstälda vaktposten sent på aftonen meddelade den öfverraskande underrättelsen, att söder ifrån tre till fyra kanoter nalkades ön. Förmedelst en tub öfvertygade man sig snart, att det här icke kunde vara fråga om något annat, än ett krigståg af vildarne; och Bob trodde sig till och med bland vildarne kunna upptäcka hvite.

Natten inbröt, utan att likväl, för så vida man kunde se, kanoterna gjorde något försök att landa.Under det de andra nybyggarne vidtogo alla försvarsåtgärder, som voro möjliga, beslöt Bob att göra sig litet närmare underrättad om dessa fiender. Han smög sig bort i den riktning, der de möjligen kunde ha landat. Han gick försigtigt från buske till buske, utan en aning om, att någon såg honom. Plötsligt kände han en hand på sin axel och på god engelska tillfrågade honom någon: »Hvarthän, kamrat?»

Framför honom stodo två hvita män i matrosdrägt. »Var inte rädd!» började den ene ifrigt. »Vildarne ha slagit läger nere vid stranden och sofva. De äro från Perlöarne, hvilka beherskas af den fruktansvärde höfdingen Waly. Denne tyrann gjorde oss stackars skeppsbrutne, som kastades i land på hans ö, till slafvar och ämnar nu plundra er ö och bortföra er som fångar. Men hellre vilja vi här dö i striden, än återvända till dessa vildar. Tag oss med dig, du skall icke behöfvo ångra dig.»

Bob var icke sen att med en så vigtig förstärkning af de hvites stridskrafter återvända och förbereda alla nybyggarne på den hotande faran.

Då nybyggarne följande dag bestego bergets topp, sågo de till sin stora glädje kanoterna åter segla sin väg. Utan tvifvel var det förlusten af de två hvite, som föranledde vildarne att anträda återtåget.

Hvad nybyggarne fingo veta af de båda matroserna — Jones och Peters voro deras namn — var likväl föga uppbyggligt. Waly, en roflysten och grym höfding, förfogade öfver tusentals krigare och

var icke den man, som utan vidare uppgaf ett krigståg, som utlofvade rikligt byte. De båda matroserna hyste den åsigten, att Waly inom kort skulle med hela sin krigsmakt återkomma, hvarför man genast samlades för att öfverlägga om försvaret.

De församlades första åtgärd var att välja Mark till guvernör på ön; alla skulle lyda honom. Till vice guvernör valdes doktor Heaton. Som på »Rancocus» funnos åtta kanoner, forslades sex af dem, med ett tillräckligt förråd kulor och krut, till Vulkanön, upp på berget, och planterades der på passande ställen. På gevär och bössor var ingen brist. För att beqvämare och säkrare kunna förvara ammunitionen ordnade man en bergshåla, som var torr och skyddad mot vattens inträngande. Derpå sammanfördes på vulkanens kala topp en väldig hög af torr ved, som skulle antändas om natten, i den händelse några kanoter anfölle under Marks eller någon annan nybyggares frånvaro.

Månader förgingo. Sokrates, Brigelow och ännu några andra begåfvo sig åter till skäret, och redan trodde kolonisterna, att vildarne glömt dem, då de en dag fingo se en kanot, som strök fram utefter Vulkanön och hvars besättning ögonskenligen ville utforska berget och söka en lämplig landningsplats. Alla invånarne på Vulkanön, äfven qvinnorna, beväpnades, signalelden underhölls och kanonerna gjordes i ordning — icke förgäfves, ty några dagar senare kom en flottilj på öfver hundra kanoter i sigte, bemannade med kan hända öfver 1,000 stridslystna

vildar.

»Vår styrka är allt bra liten för att draga i fält mot dessa landstrykare», sade Bob till svar på en anmärkning af Mark, »Hur bra här var medan vi ännu fingo vara i fred. Då var allt frid och lugn — nu ha vi bekymmer och oro i öfverflöd.»

»Det har du rätt i», svarade Mark; »men undandraga oss striden kunna vi likväl icke, eller vill du kanske gifva din hustru till slafvinna åt den vilde höfdingen. Endast vi göra vår pligt, skall den allsmäktiga Försynen — denna makt, som skonade dig och mig, då så många af våra kamrater oförmodadt bortrycktes — äfven i denna nöd bistå oss».

»På tal om våra kamrater faller mig något in. Jones omtalade nyligen, att Waly på Perlöarne håller i fångenskap ännu sju hvite, som en gång landade med en barkass, i hvars akterspegel en fogel var målad. Derjemte skall en af dem i ansigtet ha ett födelsemärke. Som styrman kanske minnes, var vår barkass prydd med en örn och timmermannen Bill Brown hade ett födelsemärke. Det är inte omöjligt att fångarne hörde till besättningen på »Rancocus».

Mark hann icke svara, ty i samma ögonblick blefvo minst hundra indianer, hvilka alldeles nyss måste ha landstigit, synliga på bergets sluttning. På en vink af Mark for ett välrigtadt kanonskott in i högen. Inemot tjugu vildar föllo, döda eller sårade, till marken, de öfriga grepo till flykten. En större hop uppträdde nu och dref flyktingarne tillbaka upp för berget. En kraftig salva ur flere kanongap for in bland lederna och anstälde stor förödelse. Ny flykt.Nu landsteg Waly med huvudstyrkan under ett vildt skri. Alla kanonerna affyrades, geváren smattrade, och i samma ögonblick blef »Bridget» synlig med Bigelow, Sokrates och de öfrige från skäret, hvilka med de två kanonerna från »Rancocus» nu föllo fienden i ryggen.

Vildarne grepos af en ytterlig förskräckelse, och intet maktbud af deras anförare förmådde nu att hejda deras flykt. Tre af de större kanoterna öfver-seglades af »Bridget», en del af farkosterna kantrade till följd af för tung last, och endast ungefär sextio kanoter foro med största skyndsamhet söder ut. Aldrig har i ett krig förekommit en mera afgjord flykt.

Bland de nio fångar man gjort befann sig en ung krigare, i hvilken Jones och Peters genast igenkände höfdingens älsklingsson. Detta var en vigtig fångst, hvilken Mark förstod att väl begagna. Af fångarne skickades en med en palmgren till Perlöarne för att föreslå Waly en utvexling. Från Waly infann sig ett sändebud och erbjöd kanoter, fjäderkläder och hvalfiskben såsom lösepenning för Walys son. Det är lätt begripligt, att Mark icke ingick på ett dylikt byte. Han förklarade kort och godt, att sonen först då skulle återlemnas åt fadern, när den sistnämnde utlemnat de sju matroser, han qvarhöll i fångenskap.

Faderskärleken och önskan att behålla fångarne utkämpade nu en svår strid i Walys hjerta. Men till sist segrade faderskärleken, och det kom till af-slutandet af ett fredsfördrag. Waly sjelf förde de hvita männen, hvilka af Mark och Bob igenkändes såsom matroserna från »Rancocus», till Vulkanön och icke allenast mottogs vänligt af Mark och Heaton, utan erhöll äfven rika skänker.

Detta besök blef af stor vigt för våra nybyggare. Den vilde Waly, som dessutom lärt sig respektera de hvite för deras tapperhets skull, fattade genom vänlig behandling så stort tycke för dem, att han förklarade sig för deras bäste vän, hvilket han ock sedermera bevisade.

ÅTTONDE KAPITLET.

Marks resa till Amerika och hans återkomst

Sålunda hade sakerna tagit en öfver förväntan gynsam vändning, och man kunde nu hoppas på en lugn och trygg framtid.

En annan angelägenhet upptog nu Mark. »Rancocus» var ännu godt i och sjödugligt skick, hade ett värde af minst trettiotusen kronor och var äfven inombords försedd med allt nödvändigt. Som han nu hade sju matroser till sitt förfogande att göra fartyget flott, ansåg han det för sin pligtatt göra ett försök härmed och, om det

lyckades, återställa fartyget till dess egare i Philadelphia.

Utan dröjsmål skred man till verket. Samtliga förråd i lastrummet lossades; de fylda faten, hvilka tjenat till barlast, tömdes, och verkligen var icke fartyget efter en veckas arbete åter flott. Högljudda hurrarop helsade den lyckliga utgången.

Nu for Bob till de båda höfdingarne Orony och Waly för att med dem öfverenskomma om att hålla sandelträ i beredskap, hvarmed man ämnade lasta fartyget.

Ännu en månad och fartyget afseglade med Mark och åtta hvite samt åtta svarte, hvilka man lyckats få lega. Man gick till sjös och styrde kurs på Kanton i Kina, der sandelträt skulle utbytas mot té.

Det är icke nödvändigt, att vi längre uppehålla oss med »Rancocus», dess resa till Kina och dess återresa till Amerika. Nog af, då Mark anlände till Philadelphia, blefvo alla de intresserade parterna högst öfverraskade af hvad de fingo höra. Abraham White, som egde »Raneocus», var en rättskaffens man. Som han redan för länge sedan glömt förlusten af fartyget, tog han endast emot försäljningssumman för teet, men lemnade fartyget åt kapten Mark Woolston såsom belöning för hans redbarhet och kloka uppförande. Som Mark dessutom af sin svärfar erhöll tjugufem tusen kronor kontant, kan man lätt fatta att vår vän visade sig högst belåten med utgången af den långa resan.Marks afsigt att medtaga ett större antal personer blef snart bekant. Bland de många, som anmält sig hågade att utvandra, gjorde en ung, dugtig landtbrukare, vid namn Pennork, urvalet. Den, som icke hade ett fullkomligt godt rykte, afvisades; handtverkare, såsom timmermän, murare, smeder, skräddare och skomakare m. fl., mottogos i synnerhet gerna. Till sist beslöto äfven två bröder till Mark att sluta sig till det nya samhället. Samtliga männen hade hustrur, undantagandes endast de fall, då yngre bröder och systrar ville följa med sina anhörige.

Sammanlagdt var det, barnen oberäknade, etthundra sju personer, som beslöto att utvandra med Mark. Till last fick »Rancocus» en mängd nyttiga saker, såsom åkerbruksredskap, utsäde, vagnar, kärror, alla slags jernvaror, vidare ett halft dussin kor, två tjurar, en myckenhet svin af ädel ras och några får. Sedan man dertill fylt krutkammaren, tagit in tolf nya kanoner, tvåhundra gevär och hundra pistoler, stack »Rancocus» åter stolt till sjös.

Etthundra sextio dagar hade de resande varit på sjön, då en morgon trollordet: »land!» ljöd från utkiken. Med stor glädje helsades detta rop, men ännu hade fartyget en mil qvar till landningsplatsen, då ännu ett rop: »segel i lovart!» förmådde kaptenen och det öfriga vaktfria befälet att skynda upp på däck. Tre europeiska fartyg, hvaraf ett af ansenlig storlek, voro synliga. Mark kunde icke fatta, hvarifrån fartygen kommo på en gång» Då han medtubens tillhjelp vidare varsnade, att det stora fartyget var försedt med kanoner och väl bemannadt, kände han sig en smula orolig. Till sist hissade det stora fartyget hvit flagg, till tecken att den främmande kaptenen önskade ett samtal.

Mark var villrådig, hur han skulle göra. Hade han skäl att tro dessa menniskor? Klokheten bjöd dock att icke lemna den hvita flaggan obeaktad. Han befalde att likaledes hissa hvit flagg. Genast satte en båt ut från det främmande fartyget. Äfven Mark besteg med fyra man en båt, och snart voro de båda båtarne på årlängds afstånd från hvarandra och lade sig långskepps. En tolk, som främlingarne hade om bord, öppnade förhandlingarne.

»Ha ni om bord på båten någon, som kan föra talan för öboarne der borta?» frågade han.

»Ja väl», svarade Mark, som icke ansåg det rådligt att tillkännagifva, hvem han egentligen var. »Jag har fullmakt.»

»Till hvilken nation hör er koloni?»

»Innan jag svarar, skall jag be att få veta, hvad det är för fartyg, som segla i vårt farvatten.»

»Krigsfartyg svara endast krigsfartyg», invände tolken med ett elakt leende. »För resten ha vi inte kommit hit för att besvara frågor, utan för att göra fordringar. Alltså fordra vi först och främst utlemnandet af alla er tillhöriga fartyg, stora och små. Vidare önska vi tjugu tunnor fläsk, som vi ännu ha just lagom utrymme för om bord. För

det tredje skolani skicka om bord till oss tre kraftiga män, som kunna tjena oss som roddare.»

Nu kunde Mark icke längre betvifla, att han råkat ut för sjöröfvare, hvilka han i främsta rummet måste bemöta med list. Han förklarade att han icke utan nybyggarnes samtycke kunde bevilja så mycket på en gång. Han ville fara till ön, der hemta föreskrifter och sedan gifva nogare besked.

Sjöröfvarena, som voro medvetna om sin makt, gingo in derpå, och så seglade »Rancocus» till Vulkanön. Mark hade icke tid att helsa sin hustru och öfriga anhörige, som skyndade honom till mötes; han befalde hastigt att man skulle skynda till kanonerna och framskaffa krut. Snart märkte sjöröfvarena, att de voro öfverlistade, och affyrade en kanonkula, som slet bort handen på en af kolonisterna och anstälde åtskilliga skador. Nu läto äfven nybyggarne sina kanoner spela. Skott följde på skott. Sjöröfvarena ville i synnerhet komma ät nybyggarnes i hamnen liggande båtar; flere voro redan svårt skadade. Man måste uppbjuda alla medel att göra slut på kanonaden.

Bob gjorde ett förslag, som lofvade räddning. Han kände farvattnet fullkomligt; han visste, att en half mil söder om den plats, der de fiendtliga fartygen lågo, funnos farliga undervattensskär, öfver hvilka väl en liten, lätt båt, men inga större fartyg kunde gå fram. Derpå bygde han sin plan, som vann bifall.

Han gick jemte några djerfva män om bord på»Bridget», lät besätta dess däck med tomma kistor, fat, husgeråd, klagande qvinnor och skrikande barn, liksom ville alla nybyggarne fly, och sjelf betedde han sig oroligt och ängsligt, som hade han sökt ett gynsamt sätt att undkomma.

Fienden gick i fällan. Knappt hade man fått syn på »Bridget», förr än det fiendtliga fartyget instälde kanonaden och började förföljelsen. »Bridget» seglade likväl, utan att stöta på, mellan skären, hvilka stucko upp ur vattnet som en gaffel med två klor; fiendens stora fartyg åter satt plötsligt fullkomligt fast och alla sjöröfvarenas ansträngningar att göra det flott voro förgäfves.

Nu hade nybyggarne om bord på »Rancocus» en liten ässja. Denna fördes skyndsamt i land för att deri glödga några kulor. Redan den första glödande kulan anstälde skada på det fiendtliga fartyget. Man såg, hur sjöröfvarena började pumpa af alla krafter. Ännu några sådana hvitglödgade kulor affyrades; då uppsteg plötsligt rök från däcksluckorna om bord på det fiendtliga fartyget, och snart blefvo äfven lågor synliga. Sjöröfvarekaptenen lät utsätta båtar, i hvilka besättningen rusade som besatta, hvarpå de utan att taga hänsyn till de talrika grunden och skären försökte undkomma. Följande dag såg man minst sex barkasser med kölen i vädret drifva mot land.

Men hvart hade väl de två mindre sjöröfvare-fartygen tagit vägen? De råkade under flykten — af hvilken orsak vet man icke — i strid och beskötohvarandra. Småningom försvunno de fiendtliga fartygen ur nybyggarnes åsyn. Man hörde aldrig vidare af den farlige fienden.

Efter den oväntade, lyckliga utgången af »sjöröfvarekriget», såsom nybyggarne kallade striden, hade nybygget att glädja sig åt ostörd fred och välstånd. Några år till, och vid vulkanens fot sträckte sig en stad af mer än tvåhundra vackra hus; i hamnen lågo tjugutvå större och mindre fartyg. Invånarne lifnärde sig hufvudsakligen af den fruktbara jordens alster. Mark, Bob, Bigelow och åtskilliga andra bedrefvo från Markskäret hvalfiskfångst med rik vinst, och många, som deltogo i detta näringsfång, vunno stor förmögenhet, emedan tran och hvalfiskben i Amerika lika väl som i Europa köptes till högt pris.DEN RÖDE FRIBYTAREN

EN BERÄTTELSE FÖR UNGDOMEN

EFTER

J. F. COOPER.

-

Vår berättelse för oss till den nordamarikanska hamnstaden *Newport*, der man just — det var i början af oktober 1759 — på brukligt sätt firade en stor segerfest. Nordamerikanerna, som då ännu voro engelsmännen

underdåniga, hade undanryckt fransmännen deras sista besittningar i Nordamerika. En tallös folkhop rörde sig under jubel på Newports gator.

Det festliga vimlet tycktes likväl icke bekymra tre män, hvilka gjorde en promenad till en staden omgifvande höjd.

Den ene af dessa tre personer, synbarligen den förnämste, var en vacker ung man på omkring 26 år. Den enkla, men smakfulla klädseln förrådde sjömannen.

Af de båda andra var den ene en hvit, den andre en neger. På båda kunde man se, att de redan under nära ett halft århundrade burit lifvets tunga, att de ofta varit utsatta för klimatets hårdhet och hafvets stormar. Deras klädsel var den simple matrosens. Den hvite var en undersätsig, groft bygd och axelbred man; den svarte var smärtare till växten och förrådde icke allenast större smidighet, utan äfven mera godmodighet.

Den unge sjömannen gick förut, de båda andra följde efter.

»Det är mig fortfarande lika omöjligt att begripa», började den hvite matrosen efter ett längre uppehåll i samtalet, »hvarför det vackra, ståtliga fartyget, som vi varsnade i middags, ligger längst ut i hamnen; låge det längre in, skulle det dock väcka alla kännares beundran. Det måtte aldrig stå rätt till med den der skutan. Kanske kan du, Sip» — med dessa ord vände han sig till sin svarte följeslagare — »förklara, hur det hänger ihop med den saken?»

»Jag tänker det är en slafhandlare, som snart ämnar gå till sjös», svarade den tilltalade, hvars hela namn var Scipio, men som vanligtvis kallades Sip helt kort och godt.

»Det kan inte vara verkliga orsaken», svarade den hvite, som hette Richard Fid. »Hvad tror ni, mr (mister) Harry?»

»Sip har rätt», svarade den tredje. »Skeppet, som är lastadt med 'svarta varor'D. v. s. negerslafvar. , vill endast hålla sig färdigt att gå till sjös. En liten bris är tillräcklig att föra det utom batteriernas eld.»

»Ni tyckes vara en god domare i slika saker», hördes en obekant stämma bakom de tre.

Nykomligen var en man på mellan 30 och 40 år. Liten till växten med vackra anletsdrag och milda ögon, liknade han nästan ett fruntimmer. Hans klädsel, bestående af hög hatt, ljusgrön rock,ridbyxor af Sämskskinn, kragstöflar och sporrar, gaf honom nästan utseendet af en adelsman.

»Finner ni det så märkvärdigt, att jag icke är okunnig i det yrke jag bedrifvit från det jag var barn?» svarade den tilltalade.

Under samtal om likgiltiga ämnen uppnådde det lilla sällskapet, till hvilket »den gröne» utan vidare slöt sig, bergshöjdens topp, som pryddes af ett gammalt, förfallet torn.

Från höjden hade man utsigt öfver hela hamnen. Sjömännens blickar hvilade på det präktiga skeppet, om hvilket Richard Fid och Scipio disputerat.

»Ett präktigt fartyg, inte sant?» började »den gröne», som lurande följt de tre sjömännens blickar.

»En härlig skuta!» utbrast den unge sjömannen. »Jag önskar jag finge segla på en sådan.»

»Ja, den kapten måste vara en narr, som afvisade en man som ni. Men för en underordnad plats tyckes ni inte uppfostrad.»

Den unge mannen fixerade den talande skarpt, men svarade icke, utan klättrade upp för stegen, som ledde till ruinen. Den grönklädde främlingen gick efter; de båda matroserna vände sig åt annat håll.

»Jag är advokat, Burton är mitt namn», presenterade sig nu främlingen.

»Mitt namn är Wilder», svarade den unge mannen leende, i det han ännu en gång med genomträngande blick såg på advokaten.

De båda männen voro ännu inbegripna i samtalom tornets uppkomst, dess ändamål och förfall, då qvinliga stämmor läto höra sig.

»Låtom oss inte störa damerna i deras förtroliga samtal eller kanske till och med skrämma dem», sade advokaten, i det han gömde sig bakom en mur och vinkade åt sin följeslagare att göra det samma.

Ett sällskap af tre damer, åtföljda af en svart tjenstqvinna, nalkades tornet, och de båda lyssnande kunde nu tydligt höra det förda samtalet.

»Alltså blir det dervid, min älskade Gertrud», började den äldsta af damerna, »du skall helsa din far hjertligt från mig och säga honom att han skall göra sig af med sina egendomar i Carolina och flytta till norden till mig, så att vi oftare kunna få vara till sammans.»

»Det vill jag visst, snälla tant», svarade den tilltalade, en älsklig ung flicka, »och jag hoppas, att min far gerna lyssnar till sin systers råd och i hennes närhet tillbringar sin lefnads afton. Om nu bara den långa sjöfärden vore öfver! Det ligger något förskräckligt i att tillbringa en hel månad i ett dylikt fängelse.»

»Jag tror knappast, att på »Carolina», som du ser ligga der nere, nästan klar till affärd, resan kommer att räcka så länge», tog den tredje damen, ett medelålders fruntimmer till ordet.

»Det kan jag intyga, min kära fru Wyllys», till-lade den äldre damen. »Min salig man, den tappre amiral Lakey, gjorde resan på icke fullt tre veckor.

Men så hade han också brådt om, ty han förföljde konungens fiender.»

»Ack ja!» suckade fröken Gertrud, »vore det icke för stormarne, bankarne och Mejikanska viken, så kunde jag odeladt öfverlemna mig åt nöjet att få återse min älskade fader.»

Fru Wyllys, som varit den unga frökens uppfostrarinna, vände sig med allvarlig min till sin skyddsling.

»Inte skall man vara så klenmodig», började hon i tröstande ton. »Vet du, min kära Gertrud, att om dessa faror alltid vore så stora, som du tror, så skulle inte folk färdas den vägen daglig dags, såsom nu är förhållandet. För resten måste du såsom dotter till den berömde general Grayson vissa större mod.»

»Fru Wyllys har rätt», bekräftade fru de Lakey, fast hon sjelf ännu aldrig gjort en sjöresa. »Man kan inte tänka sig ett härligare skådespel, än ett ståtligt fartyg, som genomskär vågorna, hvars för-stäf plöjer sjön och hvars akter lemnar efter sig en ljus strimma likt en orms slingringar.»

Dessa voro de sista ord, de båda lyssnande kunde uppfatta. Det var för dem tillräckligt. Med olika tankar blickade båda efter de bland buskskogen försvinnande damerna. I synnerhet på den unge sjömannen tycktes damerna ha gjort stort intryck.

»Förekomma icke inom ert yrke vissa ord, hvilka tjena liksom till lösen och hvarpå den ena kamraten igenkänner den andre?» frågade advokaten. »Det förefaller mig, som hade jag redan hört uttryc-

ket: »med för stafven plöja sjön» betecknas såsom sådant.»

Wilder mätte advokaten med en forskande blick och tänkte: »Den der är inte så främmande för mitt yrke, som han låtsar.» Högt tillade han, temligen häftigt: »Hvarför dessa frågor?»

»Var lugn min vän! Ni söker en anställning — glöm inte orden: »med för stafven plöja sjön», de äro den nyckel, som för er skall öppna det vackraste fartyget i Newports hamn. Farväl!»

Den grönklädde främlingen uttalade dessa ord med starkt eftertryck, klättrade hastigt utför den till tornet ledande stegen, stjelpte omkull den och skyndade bort.

»Hvad vill detta säga?» utbrast Wilder. Men innan han ännu kommit till besinning, var grönrocken försvunnen. Med tillhjelp af de båda matroserna, hvilka just nu kommo till platsen, kom Wilder åter ned på marken och beslöt att uppsöka den gåtfulle främlingen i hans qvarter; ty han kände sig öfvertygad om att ha funnit, hvad han sökte, nemligen »Den röde fribytaren», en beryktad sjöröfvare, som med sina mordiska sällar gjorde hafvet

osäkert. Att uppspåra denne sjöröfvare och taga honom till fånga hade Wilder for tre månader sedan fått i uppdrag, och Fid och Scipio skulle dervid vara honom behjälpliga.

Sedan Wilders efterspaningar och försök att i staden finna främlingen visat sig fåfänga, lät han följande natt af sina båda tjenare Fid och Scipio rosig ut till det gåtfulla fartyget, erhöll tillträde och träffade der den grönklädde främlingen, hvilken nu för honom presenterade sig såsom kapten för sjö-röfvarbandet.

Det lyckades Wilder att med sjöröfvaren afsluta ett fördrag, i kraft hvaraf han såsom förste styrman jemte de båda matroserna trädde i sjöröfvarens tjenst. Den första uppgift, som i denna hans egenskap gafs honom, var att öfvertaga kommandot på skeppet »Carolina», hvars kapten sjuknat, och att prisgifva det åt Den röde fribytaren.

Skeppet, på hvilket äfven fröken Gertrud, fru Wyllys och hennes svarta tjenstflicka befunno sig, afseglade några dagar senare från Newport. Ute på öppna sjön uppsteg en fruktansvärd storm, som rasade två dygn och anstälde svår förödelse om bord, hvarjemte den kostade förste styrmannen och flere matroser lifvet.

Fram på morgonen den tredje dagen började vinden bedarra. Då fartyget nu tycktes räddadt, lemnade Wilder kommandot åt andre styrmannen Nigthead, en opålitlig, mot honom fiendtligt stämd man. Sjelf ville Wilder gå in för att efter de långvariga ansträngningarne och nattvaket njuta en smula hvila.

Snart försjönk han i djup sömn. Han drömde om sin mor, som han aldrig känt, och tänkte att hon måste ha sett ut som fru Wyllys.

Men hur skötte under tiden den pligtförgätne andre styrmannen sin plats? Då han såg, att farty-get tagit in mycket vatten, hade det varit hans pligt att låta några bland besättningen arbeta vid pumparne. I dess ställe sammankallade han hela besättningen, talade föraktligt om den obekante kaptenen, som ingen förut känt och som endast ville deras förderf, samt förklarade att fartyget knappast skulle hålla sig flytande några timmar till. Han föreslog att man på barkassen skulle lemna fartyget och uppsöka land, som måste finnas på mindre än fyrtio sjömils afstånd. Besättningen var nog feg att ingå på dessa ondskefulla planer, och nu nedfirades barkassen, försågs med dricksvatten och nödig proviant och rustades till affärd. Hvar och en kom släpande med sina tillhörigheter. Äfven damerna uppmanades att lemna fartyget.

Fru Wyllys skyndade i sin ångest till kaptenen för att väcka honom och underrätta honom om hvad som försiggick.

Förskräckt sprang Wilder på fördäck.

»Hvad står på?» frågade han med torndönsstämma de församlade matroserna.

»Vi lemna fartyget, innan det ohjelpligt går under», lydde det enstämmiga svaret.

»Alltså myteri, uselt, fegt myteri?» skrek Wilder.

»Räddning för oss! — Binden missdådaren!» utropade den råe styrmannen.

Genast sprungo några matroser fram för att binda kaptenen.

»Tillbaka!» utropade denne och drog sin dolkknif.»Faren, hvart ni vilja, men må ingen drista sig att bära hand på mig.»

Nu måste Wilder åse, hur hans folk lemnade fartyget, men förhålla sig stilla för att icke reta de vilseledde till nya våldsgerningar. Damerna följde likväl icke matroserna, utan anförtrodde sitt öde åt kaptenen. Men äfven denne nödgades snart lemna fartyget och gick jemte damerna om bord på en båt, som han lyckades nedfira. I denna båt tillbragte de två dygn, tills slutligen på morgonen tredje dagen ett segel blef synligt. Strax derpå ljöd den dofva knallen från en kanon. Man hade om bord på seglaren sett dem och ändrade nu kurs och höll rätt ned på dem. Båten rodde äfven i riktning mot fartyget — och Wilders aning, att det var Den röde fribytarens fartyg, han såg framför sig, visade sig sann. På däck såg kan en lätt smidig gestalt utdela nödiga befallninger åt ett hundratal matroser. Läsaren gissar lätt, hvem kaptenen var.

De skeppsbrutne fördes om bord; båten öfverlemnade man, emedan den ej behöfdes, åt vågornas lek.

På »Pilen», såsom fartyget hette, gaf de skeppsbrutnes ankomst orsak till åtskilliga anordningar. Kaptenen afstod åt damerna sin egen, beqvämt och praktfullt inredda kajuta och lemnade Wilder kommandot såsom förste styrman, tolkande sin tacksamhet, för det han ditfört damerna; han hoppades nemligen på en rik lösepenning. Hur förvånades icke damerna, då de sågo sin gunstling omgifven af tvåtrogna tjenare — det var Richard Fid och Scipio, hvilka han återfunnit — redan i full verksamhet och kommenderande på det nya fartyget, liksom hade han alltid tillhört det samma; de blefvo så mycket mera förvånade, som de redan ett par dagar efter sin ankomst till fartyget insågo, att de råkat ut för en sjöröfvare.

Sin tillgifvenhet för Wilder, om hvilken de nu antogo, ätit han sjelf hörde till bandet, hade de svårt att nedtysta. Till kaptenens — hans namn var Heid-egger — heder må äfven anmärkas, att han alltid bemötte damerna på det artigaste sätt

En dag, då »Pilen» redan flere veckor undvikit alla mötande fartyg — ty det var mest örlogsfartyg som beforo oceanen — varskodde utkiken: »segel i lä!» Man väntade i de farvatten, der man nu befann sig, ett rikt lastadt handelsfartyg, som skulle komma att gifva ett präktigt byte åt de redan länge sysslolöse sällarne. Alla förberedelser till ett anfall vidtogos.

Men hur förvånade blefvo icke alla, då fartyget kom i sigte och det visade sig vara en stor, präktig engelsk örlogsman. Wilders tycktes mest af alla förskräckt öfver sammanträffandet; örlogsmannen var »Delfin» på hvilken han var förste löjtnant. På hvilken annan tid som helst skulle fartyget varit honom välkommet, men hur skulle det gå med damerna, om en blodig strid uppstode?

Derför öfvertalade han kaptenen, som han emellertid lärt värdera för hans ädla tänkesätt, att påfredlig väg rädda sig ur det farliga läget, i det han använde en krigslist, och gaf »Pilen» utsendet af en engelsk örlogsman.

Inom kort hade »Delfin» kommit så nära, att ett lifligt utbyte af signaler kunde ega rum. Kaptenen på »Pilen» utgaf sitt fartyg för det engelska krigsfartyget »Najaden» och sig sjelf för kapten Burton. Detta föranledde kaptenen på »Delfin», Bignall, att om bord hos sig inbjuda sin »broder» Burton, som han tog för en son till en af sina ungdomsvänner, en inbjudning som antogs.

Om bord på »Delfin» fick Den röde fribytaren veta, att hans förste styrman Wilder var en värderad officer på »Delfin» och hette Henry Arch. Denne liksom kapten Bignall sjelf, hade i uppdrag att fånga Den röde fribytaren.

Då den sistnämnde återvändt till sitt fartyg, lät han genast tillkalla Wilder, demaskerade honom som spion och ämnade låta hänga honom, men tillät honom på fru Wyllys enträgna böner att med damerna taga sin tillflykt till »Delfin». Då Wilder anländt dit, meddelade han den förvånade kaptenen, att Den röde fribytaren nyss gjort denne sin uppvaktning. Han lade ett godt ord för honom och utverkade, att han, Wilder, fick till sjöröfvarekaptenen öfver-bringa de vilkor, hvarunder en fredlig uppgörelse skulle ega rum.

I fribytarens enskilda kajuta utvecklade Wilder sitt uppdrag. »Befälhafvaren på örlogsmannen der», började han, »som tjenar vår kunglige herre, Georgii,har befalt mig att för er framlägga följande till mogen öfverläggning: Under vilkor att ni till honom öfverlemnar, oskadadt, detta fartyg med hela dess innehåll, vill han låta sig nöja med er och tio man af er besättning såsom fångar; resten af besättningen vill han tillåta att gå, hvart den behagar, för att egna sig åt ett aktningsvärdare yrke. Hvad er sjelf beträffar, förbinder han sig att sörja för, att ni blir benådad, om ni förbinder er att öfvergifva hafvet och för alltid afsäga er namnet engelsman.»

»Det sista har skett redan för länge sedan», svarade Heidegger, »ty jag är af den åsigten, att England med orätt herskar öfver mitt fädernesland; jag är en fri amerikan och hoppas på den dag, då alla i Amerika skola tänka och tala på samma sätt som jag. Hvad mera skäl har ni att anföra, för att jag med ens skulle ändra lefnadsbana?»

»Se här en beskrifning öfver 'Delfins' stridskrafter, den måste öfvertyga er, att allt motstånd är gagnlöst», svarade Wilder, i det han lemnade fribytaren ett papper.

»Unge man», började Heidegger rörd, »huru gerna skulle jag icke antaga era vilkor, om jag kunde, utan att skada

min ära och af mina underordnade bli söndersliten i ursinning vrede. Ja, jag är trött på en fribytares lif. Men i åsyn af denne örlogsman kan jag icke draga mig tillbaka. Jag vill segra, men helst dö i striden!»

Med detta budskap återvände Wilder till örlogsmannen. Knappt var han om bord, förr än på »Pi-len» den hvita flaggan ersattes af en blodröd. Skott på skott brakade, spridande död och förderf omkring-sig. De båda fartygen hade kommit hvarandra så nära, att endast sällan ett skott bommade; till sist. lade man ombord med hvarandra och kämpade man emot man.

Kapten Bignall hade länge öfvertager Redan trodde han sig öfvervunnit sin motståndare, då plötsligt inemot femtio karlar, med grymt utseende och beväpnade med knifvar, svärd och yxor, stodo på »Delfins» fördäck och höggo in på den gamle kaptenen och hans officerare. Bignalls svärd flög i vilda svängningar genom luften tills han, träffad af fiendens vapen likt en gammal trädstam nedföll död.

Nästa ögonblick hördes fribytarens djupa, fulla kommandostämma. Wilder, som öfvertagit befälet, kämpade med sitt folk modigt som ett såradt lejon, och Richard Fid och den svarte Scipio bistodo honom trofast. Förlusterna på »Delfin» voro oerhörda under det sjöröfvarena tycktes skjuta upp ur jorden. Endast genom ett underverk undkom Wilder döden, ty i samma ögonblick en sjöröfvare höjde yxan öfver honom ljöd kommandot: »Stopp! Den som lyfter, ett finger mer, är min fiende! Vi ha gjort vårt verk.»

Ett förstörelsens och blodtörstens verk såg Wilder framför sig. . »Kapten Heidegger», sade han och betvingade sina tårar, »lyckan har i dag förklarat sig för er, jag ber om nåd och förskoning för de öfverlefvande.»»Rätten att öfva nåd tillhör enligt våra lagar besättningen», svarade Heidegger. »Hur önska ni?» frågade han efter en stunds tystnad det upproriska sällskapet.

»Död åt förrådarne!» var det förgrymmade, enstämmiga svaret.

Alla böner af fru Wylles, fröken Gertrud och den gamle skeppspresten voro förgäfves.

»Negern först!» skrek »Pilens» råe styrman, och i ett nu hade man gripit den stackars Scipio, som dertill var svårt sårad, och lagt snaran om halsen på honom.

»Mister Fid .. . tag af halsbandet», stammade negern.

»Ja väl, ja väl», svarade Fid.

Om några minuter hade den stackars Scipio utandats sin sista suck.

»I sjön med liket!» skrek en hemsk stämma.

»Vänta! vänta!» framstälde Fid ur djupet af sitt bröst, skyndade bort till sin döde vän och drog af ett band af någon gul metall, hvilket Scipio bar på sin herkuliska arm. »Detta band af guld ha vi öfverenskommit att lemna åt kyrkan, så att man må bedja för våra arma själar», sade Fid till den andlige, i det han ödmjukt lemnade honom ett stort hundhalsband, som likväl tycktes vara af idel guld.

»Opp med honom under nocken!» skrek styrmannen å nyo och redan kände Fid strecket, då den andlige högt uppläste följande inskrift på halsbandet: »Neptun, tillhörig amiral Paul Wyllysi».Fru Wyltys gaf till ett högljudt skri. »Hur har negern kommit öfver halsbandet?» utropade hon som en vansinnig. »Neptun, vår trogne hund, bar det och togs med om bord, då man skulle föra mitt enda barn till mig i Newport. O, låt Fid tala!» bad fru Wyllys fribytaren, som stod der kall och lugn. »Ty, ser ni», berättade hon i flygande fart, »jag var i Newport på besök hos min dödssjuke fader, då kriget utbröt. Min man, den berömde amiral Paul Wyllys skulle öfvertaga befälet öfver flottan och skickade mig vårt barn med dess sköterska jemte hunden. På en och samma dag erhöll jag de båda jobsposterna, att min make stupat i striden och att skeppet »Höken», som skulle tillföra mig mitt barn, gått under. Nu ha de båda männen, som det visar sig, funnit hundens halsband. Låt honom berätta, låt Fid berätta!»

Fid hade redan med egna händer lösgjort sig från den hotande snaran och stod i afvaktande hållning framför fru Wyllys.

»Halsbandet bars af hunden, som var hos neg-rinnan med barnet», började Fid. »Vi funno dem alla tre på ett

öfvergifvet, nästan alldeles förstördt fartyg och upptogo dem i vår båt. Barnsköterskan dog ännu samma dag, hundens kött fick i vår stora nöd bli föda åt den lille, och den lille — ja3 han står der och är den tappre Henry Areh.»

Fru Wyllys drömde redan vid den trogne matrosens första ord om den lycka, som nu kom henne till del.»Mitt barn!» utropade hon högljudt snyftande och slöt den unge mannen kärleksfullt till sitt bröst. Derpå vände hon sig till Den röde fribytaren, kastade sig ned för honom och utropade, vändande sig till honom och hans folk: »En mor kryper i stoftet för er och bönfaller om nåd för sitt återfunna barn. O, gifven mig mitt barn! mitt barn!»

En högtidlig tystnad rådde. Tveksamma betraktade de råa fribytarne hvarandra, och till och med i deras hårda drag lästes en smula medlidande. Likväl skulle kanhända hämdkänslan haft dåliga följder, hade icke en man, hvars befallningar ännu aldrig förblifvit obeaktade, plötsligt trädt i deras midt. Med en stolt åtbörd utropade han:

»Skingren er! Ni veta, att jag älskar rättvisan. I morgon skola ni få veta min vilja.»

Under natten arbetades flitigt på båda fartygen. Då morgonen inbröt voro alla spår efter striden utplånade, och fredligt seglade »Pilen» och »Delfin» mot land.

Det var vid niotiden på morgonen, då kapten Heidegger genom kanonskott tillkallade en af de många kryssande kustfararne, hvarpå han sammanmankallade sin besättning på fördäck och tilltalade dem på följande sätt:

»Under många år har ett gemensamt öde förenat oss. Länge lydde vi en och samma lag. Ni kunna icke beskylla mig för någon orättvisa, sorg och glädje har jag delat ärligt med eder. Men vår sammanvaro var frivillig. Från och med i dag harvårt förbund upphört. Jag återgifver er den trohet ni lofvat mig... Ni vredgas! ni knota! låten bli det! På det ni icke må ha någon orsak till förebråelse, skänker jag er min skatt. Se här», sade han, i det han drog undan den blodröda flaggan, hafvets förskräckelse, och blottade penningpåsarne för de roflystrfla sällarnes blickar, »sen hit, detta var min egendom, nu är det er. Det skall föras om bord på den der kustfararen, der må ni dela det rättvist. I utbyte mot denna rikedom begär jag endast dessa fångar; dessutom tillhör fartyget mig. Lef väl!»

Stum förvåning följde på detta oväntade tal.

Man visade benägenhet för myteri. Men kaptenen hade träffat sina åtgärder. Långskepps med »Pilen» låg »Delfin», hvars besättning med brinnande luntor stod stridsfärdig vid kanonerna.

Den tillkallade kustfararen nalkades. Alltså hade man intet val. Alla fribytarne skyndade att taga vara på sina egodelar. Då alla voro om bord på kustfararen, langades det utlofvade guldet öfver dit. Derpå vände sig Heidegger till Wilder, hans mor och till de öfrige.

»Nu måste äfven vi skiljas», sade han, »vården mina sårade. När ni, min fru, ber för er son, så glöm icke en man, som också behöfver er bön. Och nu, mina vänner, gå nu öfver på »Delfin», och lycklig resa!»

Wilder, eller rättare kapten Wyllys, ty kommandot hade genom Bignalls död öfvergått på honom, lät styra kurs på sitt fäderneslands närmaste hamn.Hans blick var fäst på den orörliga »Pilen». Redan nalkades »Delfin» land, då plötsligt en eldslåga sköt upp från hafvet, hvarpå följde det storartade skådespelet af ett brinnande fartyg. Ett väldigt dån, ett svart moln — detta var de sista spåren af ett fartyg, hvars like sällan plöjt hafvet.

-